Ազգ

Azg armenian daily

Յունուար 30 Շաբաթ 1993

օրաթերթ
Գ տարի, թիւ 16 (267)
գինը՝ 2 ռ.
դասիչ 69149

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Թուրքիա

Դեմիրելն այսօր կընդունի Հայաստանի նախագահի ներկայացուցիչներին

Ինչպես արդեն հաղորդել էինք, Հայաստանի նախագահի խորհրդական Ժիրայր Լիպարիտյանն ու նախագահի անձնական ներկայացուցիչ Դավիթ Շահնազարյանը գտնվում են Թուրքիայում: Նախնական ծրագրի համաձայն Հայաստանի պատվիրակներին այսօր կընդունի Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելը, որը մինչ այդ գտնվում էր Սաուդյան Արաբիայում: ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը հաղորդեց, թե իրեն հայտնի են դարձել նաեւ Դեմիրելի եւ Սաուդյան Արաբիայի ղեկավարների հանդիպման մանրամասներ, այդ թվում այն, որ նրանք քննարկել են Լեռնային Ղարաբաղի հարցը: Արդյունքների մասին ոչինչ հայտնի չի դարձել: Իսկ այսօր արդեն կայանալիք հայ-թուրքական բանակցությունների ժամանակ կքննարկվի նաեւ Հայաստանին էլեկտրաէներգիա մատակարարելու խնդիրը: ■

ԳԽ

Տնտեսական խնդիրներին քաղաքական լուծումներ

ՀՀ Գերագույն խորհրդի երեկվա նիստում շարունակվեց Հայաստանի Հանրապետության 1993 թ. սոցիալ-տնտեսական ծրագրի քննարկումը: Առավոտյան ֆինանսների նախարար Ջանիկ Ջանոյանի կողմից պատգամավորների հարցերին պատասխաններով ավարտվեց ծրագրի ներկայացման կառավարության անդամների առաքելությունը, եւ նիստերի դահլիճի կենտրոնական խոսափողը տրամադրվեց ժողովրդի ընտրյալներին: Ելույթներում հնչած կարծիքները հիմնականում երեք ուղղություններ ունեին՝ հաշվի առնելով ստեղծված ծանր վիճակը հավանություն տալ ծրագրին եւ հնարավոր բոլոր միջոցներով աջակցել դրա իրականացմանը, վերադարձնել վերամշակման եւ մերժել ներկայացվող փաստաթուղթը, պահանջելով ներկա կառավարության հրաժարականը:

Օրվա ընթացքում հանդես եկած պատգամավորների գերակշիռ մասը պաշտպանեց երրորդ մոտեցումը: Եւ դա հասկանալի էր: Հանրապետությունում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամը ամենեւին էլ միայն արտաքին օբյեկտիվ պատճառներով չի պատճառաբանվում: Բազմաթիվ են գործադիր իշխանությունների թույլ տված սխալները: Մի հանգամանք, որն ընդունում են նաեւ կառավարության բարձրաստիճան պաշտոնյաները: Նման պայմաններում ոչ մի վստահություն չկա, որ նույն մարդիկ պետության տնտեսությունը վերջնական քայքայման չեն հասցնի:

Խորհրդարանը երաշխիքներ է պահանջում, իսկ դա կարող է տալ միայն նոր, կարող մարդկանցով համալրված կառավարությունը: Սակայն ինչպես, ասում են, վերջին խոսքը պատկանում է խորհրդարանին, որը այսօր կշարունակի իր աշխատանքները: Հ. Պ.

Մեր հասարակությունը գտնվում է գաղափարական ճգնաժամի մեջ: Երեկ մեր թղթակցի հետ ունեցած զրույցում Հայաստանի փոխվարչապետ Հրանտ Բագրատյանն ասաց, թե ինքը լավատեսորեն է մոտենում ծրագրի քննարկմանը, բայց հիմնական վտանգը տեսնում է ոչ թե դրսում, այլ ներսում: Փոխվարչապետը նշեց, թե իրատեսորեն են մոտեցել սոցիալ-տնտեսական ծրագրին, եւ այժմ մեր հիմնական խնդիրն է ազգի համախմբումը: Իսկ այդ համախմբման մեխանիզմի բացակայությունը պրն. Բագրատյանի կարծիքով գալիս է այն խորը գաղափարական ճգնաժամից, որի մեջ գտնվում է մեր հանրապետությունը: Մեր այն հարցին, թե արդյոք փոխվարչապետը հրաժարական կտա, երբ ծրագիրը չընդունվի, նա ասաց, որ դա իր գործն է: Նա ավելացրեց նաեւ, որ ծրագրի քննարկման ընթացքում շատ քիչ գործնական առաջարկներ են լինում, որը ցույց է տալիս, թե խորհրդարանը հիմնականում զբաղված է քաղաքական խնդիրներով: «Եւ խորհրդարանը, եւ գործադիր իշխանությունները, որոնք փոխկապակցված են, չեն ուզում տեսնել անկախ արտադրողին», նշեց պրն. Բագրատյանը:

Ճակատ

ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՄԵՄԱՏԱԲԱՐ ՀԱՆԳԻՍՏ

Ինչպես երեկ տեղեկացրեց Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայության ղեկավար Արմեն Դովլյանը, երեկ եւ նախորդ գիշեր իրադրությունը Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում համեմատաբար հանգիստ է եղել: Նախորդին հունվարի 28-ին ադրբեջանական կազմավորումները գրոհ են ձեռնարկել Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Կարմիր Շուկա ավանի հայկական պաշտպանական դիրքերի եւ մարտավարական կարեւոր նշանակություն ունեցող Ուլյան լեռան ուղղությամբ: Հակառակորդին սկզբում հաջողվել է գրավել բարձունքը, բայց հետագայում, վերադասավորելով ուժերը, ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերը ետ են շպրտել թշնամուն եւ վերականգնել ռազմաճակատի նախկին գիծը: Ավելի քան չորս ժամ տեւած մարտերի ընթացքում հայկական կողմը զոհեր չի տվել: Կան վիրավորներ: Ադրբեջանական կողմը տվել է կենդանի ուժի կորուստներ: Խփվել է ադրբեջանական բանակի մեկ տանկ: Նույն տեղեկությունները հաղորդում է նաեւ «Սնարք» գործակալությունը՝ վկայակոչելով ԼՂՀ պաշտպանության պետական կոմիտեի տվյալները: Իրադրությունը համեմատաբար հանգիստ է եղել նաեւ Լաչինի մարդասիրական միջանցքի մատույցներում, որտեղ արձանագրվել են միայն առանձին կարճ փոխհրաձգություններ: Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ճանապարհը գործում է անխափան: ■

Աշխարհ

Ռազմական պատվերներ Հայաստանին

Նախկինում միութենական ռազմարդյունաբերական համալիրի համար աշխատող Հայաստանի բազմաթիվ ձեռնարկությունների փակման կամ վերամասնագիտացման վտանգը մասամբ անցել է: Այդ մասին Հայաստանի խորհրդարանին հաղորդեց հանրապետության փոխվարչապետ Հրանտ Բագրատյանը: Նա նշեց, որ հանրապետության արդյունաբերությունը մեծ թվով ռազմական պատվերներ է ստացել Ռուսաստանից:

Ինչպես նա հայտարարեց, Հայաստանը կաշխատի Միջին Արեւելքի մի շարք երկրների կարիքները հոգալու համար, որոնց ռազմական զինանոցը կազմված է «խորհրդային» զենքից:

Սնարք

Աշխարհ

Հարավսլավական նավերը շարունակում են նավթ տեղափոխել Սերբիա

Հարավսլավական նավերը արհամարհելով ՄԱԿ-ի պատժամիջոցները, Բուլղարիայի եւ Ռումինիայի կողմից արգելքները, շարունակեցին նավերով Դանուբ գետով նավթ տեղափոխել Սերբիա: Միեւնույն ժամանակ Խորվաթիայում խորվաթական ուժերը սերբական տիրապետության շրջաններում գրավեցին մի կամուրջ, որը նահանջելու ընթացքում ականապատվել էր սերբերի կողմից:

Զաիրում սպանվեց Ֆրանսիայի դեսպանը

Զաիրի մայրաքաղաք Քինշասայում հրազենից արձակված փամփուշտից սպանվեց Զաիրում Ֆրանսիայի դեսպանը: Զաիրի զինվորները դժգոհել էին այն բանից, որ իրենց վճարված նոր դրամանիշը կոալիցիոն կառավարության կողմից անարժեք է ճանաչվել:

Դատարանը պաշտպանեց պաղեստինցիների արտաքսման որոշումը

Իսրայելական դատարանը պաշտպանեց ավելի քան 400 պաղեստինցիներին հարավային Լիբանան արտաքսելու կառավարության դեկտեմբերի 17-ի որոշումը: Արաբական երկրները ՄԱԿ-ից պահանջել էին արտաքսվածների վերադարձը պահանջող որոշում պարտադրել Իսրայելին: Սակայն Վաշինգտոնը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդից խնդրել էր հետաձգել նման որոշումը, նկատի ունենալով, որ նա ջանում է լուծում ապահովել խնդրին:

Ու. Քրիստոֆերը հանդիպելու է Ղալիի հետ

Պետքարտուղար Ուորըն Քրիստոֆերը ծրագրում է առաջիկա երկուշաբթի հանդիպել ՄԱԿ-ի քարտուղար Բուտրոս Ղալիի հետ, որի ընթացքում քննարկվելու են Սոմալիի հետ կապված, ինչպես նաեւ այլ հարցեր: ՄԱԿ-ի ներկայացուցիչներն ասում են, որ Սոմալիում Մ. Նահանգների ղեկավարած ուժերի եւ ՄԱԿ-ի ուժերի միջեւ փոխանցումը կարող է 6 ամիս տեւել, որը Քլինթոնի վարչախմբի համար մտավախության տեղիք կարող է տալ:

Կամբոջայում ընտրությունները մայիսին

Կամբոջայում հակամարտող կողմերը համաձայնեցին ՄԱԿ-ի հովանավորությամբ երկրում անցկացնել օրենսդիր մարմնի ընտրություններ: Հանդիպելով Պեկինում, կառավարության եւ երեք ընդդիմադիր կողմերի ներկայացուցիչները որոշեցին այդ ընտրությունները անցկացնել մայիսի 23-25-ին: Արմատական Կարմիր խմեր կազմակերպությունը դուրս է մնում այդ ընտրություններից:

Համաձայնություն բանակցությունների վերաբերյալ

Անգոլայի կառավարությունն Ունիտայի զինյալների հետ համաձայնության հասավ խաղաղության բանակցությունների հարցերի շուրջ: Երկու կողմերը համաձայնվեցին պատանդների փոխանակման եւ ՄԱԿ-ի առաքելության շուրջ: ■

Հացով ապահոված ենք

«Միակ բանը, որի համար մենք կարող ենք չանհանգստանալ, հացն է, որի պաշարները Հայաստանում բավարար են», «Սնարք»-ի թղթակցին հայտարարեց Հայաստանի վարչապետ Խոսրով Հարությունյանը: Ըստ որում, նա նշեց, որ հացահատիկի պաշարները կբավարարեն ամբողջ ծանր ձմռան ժամանակահատվածին:

Նա հույս հայտնեց նաեւ, որ կառավարությանը կհաջողվի լուծել նաեւ հանրապետությունը վառելիքի նվազագույն քանակությամբ ապահովելու հարցը, ինչը անհրաժեշտ է նրա կենսագործունեության պահպանման համար մինչեւ գազի առաքումների վերսկսումը: ■

Ո՞վ է ադրբեջանական քարոզչական արշավի «ուղեղը»

Վերջերս հայտնի դարձավ ադրբեջանական քարոզչական արշավի այնպիսի հանրահայտ «գլուխգործոցների», ինչպիսիք են «հայկական էքստրեմիզմի կորպուսը», «Միրաժ» ռազմական ինքնաթիռները եւ այլն, հեղինակը: Ինչպես երեկ տեղեկացրեց Հայաստանի պաշտպանության նախարարության սոցիալական պաշտպանության վարչության պետ Անդրանիկ Արշակյանը, հայ-ադրբեջանական հանդիպումներից մեկի ժամանակ, բանակցությունների ընդմիջումներից մեկի ընթացքում Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության լրատվական-վերլուծական կենտրոնի ղեկավար Լեյլա Յունուսովան ի միջի այլոց խոստովանել է, թե եւ «Միրաժ» ինքնաթիռների, եւ «հայկական էքստրեմիզմի կորպուսի» հեղինակն անձամբ ինքն է: Հայաստանի ներկայացուցչին, իր իսկ խոսքերով, ապշեցրել է այդ յուրօրինակ ինքնախոստովանությունը, որը նա պարզապես լկտիություն անվանեց:

Եվ այնուամենայնիվ, մեր կարծիքով, ավելի ճիշտ կլիներ ոչ թե «լկտիություն» անվանել ադրբեջանական քարոզչական մեքենայի «ուղեղի» խոստովանությունը, այլ խոստովանել, որ Ադրբեջանի քարոզչական մեքենան, ցավոք, ավելի լավ է աշխատում, քան հայկականը, եւ երեւի ավելի լավ կլիներ ոչ թե զարմանալ դիմացինի լկտիության համար, այլ աշխատել դասեր քաղել: ■

Ճգնաժամ

Մարդասիրական օգնությունը քաղաքական երանգ է ստանում

Հայաստանում ստեղծված ծայրահեղ ծանր վիճակը ստիպել էր, որ հանրապետության նախագահն ու վարչապետը դիմեն տարբեր պետությունների ղեկավարներին, նրանցից խնդրելով մարդասիրական օգնություն: Սակայն բնական հարց է առաջանում, մի՞թե հնարավոր է նման օգնություններով երկիր պահել: Կամ հնարավոր չէ՞ր առժամանակ մտածել ձմռան նախապատրաստական աշխատանքների մասին: Այսպես հունվար ամսվա վերջին նոր դիմում ենք հզոր մեծ յոթնյակի պետություններին, որպեսզի մեզ նավթամթերք ու վառելանյութ ուղարկեն: Դա ի՞նչ է, անճարակությո՞ւն, թե միջոցները ճիշտ չհաշվարկելու արդյունք: Որպեսզի մեր մեկնաբանությունները մերկապարանոց չհնչեն, մենք որոշեցինք այս հարցերով դիմել հանրապետության վարչապետ Խոսրով Հարությունյանին:

«Ճիշտ է, ինչ որ անում ենք, կարելի է ասել, թե ինչո՞ւ չէինք մի տարի առաջ անում: Իհարկե, երեւի թե կարելի էր: Բայց, համաձայնվեք, որ կյանքն է ստիպում նման միջոցների դիմել, որոնց մասին առաջ անգամ չէինք կարող մտածել:

▸Տես էջ 2

Երեւան–Թեհրան

Հարաբերությունները «դրական»: Ստացվեց առաջին վառելանյութը

Դրական բնութագրեց հայ-իրանական ներկա հարաբերությունները Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը: Երեկ «Սնարք»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ նա մասնավորապես հայտարարեց, որ երկու պետությունների միջեւ փոխհարաբերություններում նկատվող որոշ անկման մասին խոսակցությունները անհիմն են: Անշուշտ, նշեց Շուգարյանը, կապերի ամրապնդման տեմպերը այնքան արագ չեն, որքան ցանկալի կլինեին: Սակայն, նրա կարծիքով, փոխադարձ կապերը բավականին արդյունավետ են եւ պետք է բերեն դրական արդյունքների: «Հայաստանը խուսափում է այս կամ այն երկրների հետ հարաբերություններում կտրուկ շրջադարձերից», նշեց Ռ. Շուգարյանը:

Երեկ Հայաստանն Իրանով ստացավ Ռուսաստանից առաքվող դիզելային վառելանյութի առաջին 300 տոննան: Վառելիքա-էներգետիկ շրջափակման մեջ գտնվող հանրապետության համար Կասպից ծովը շրջանցող եւ Իրանի տարածքով Հայաստան մտնող այդ նոր տրանսպորտային զարկերակի նշանակությունը դժվար է գնահատել: «Դա մեր քաղաքագետների եւ դիվանագետների վաստակն է», «Սնարք»-ի թղթակցին ասաց Հայաստանի վարչապետ Խոսրով Հարությունյանը: Նա հաղորդեց նաեւ, որ հանրապետության կառավարությունն արդեն ստորագրել է բոլոր անհրաժեշտ պայմանագրերը, որոնք թույլ են տալիս հուսալ, որ այդ «կյանքի ուղին» կգործի անխափան: ■

digitised by A.R.A.R.@

Ճգնաժամ

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐԱՆԳ Է ՍՏԱՆՈՒՄ

Սկիզբը էջ 1

Օրինակ, դեկտեմբեր-հունվար ամիսների ընթացքում մոտ 90 դիզելգեներատորներ են տեղադրվել կենսապահովման օբյեկտներում, անցկացվել է մոտ 110 կմ կաբել, որպեսզի այդ օբյեկտները կարողանան ինքնուրույն սնվել: Այնինչ, դեռեւս դեկտեմբերի 4-ին մշակել էինք այս ռեժիմի համար անհրաժեշտ միջոցառումները: Դեկտեմբերին որոշեցինք նաեւ Իջեւանի ածխի հանքը գործարկել, այն հաշվով, որ սահմանամերձ գյուղերին կարողանանք բավարարել: Եւ հետո, բացի մեր խնդրած նավթավառներից, արդյունաբերության նախարարությունն արդեն թողարկում է առաջին կենցաղային վառարանները: Դեկտեմբերի սկզբից ինքնաթիռներով արդեն 1300 տոննա բենզին ենք բերել: Մի խոսքով, աշխատանքներ տարվել են: Բայց ակնհայտ է, որ պետք է ուղիներ գտնենք շրջանցելու Հյուսիսային Կովկասի եւ Ադրբեջանի երկաթգիծը: Ամենահարմար տարբերակներից մեկը Նովոռոսիյսկ-Բաթում կամ Տուապսե-Բաթում գիծն է: Մեր նախաձեռնությամբ պայմանագրեր ենք կնքել Ռուսաստանի, Թուրքմենստանի եւ Իրանի հետ, որոնց համաձայն Աստրախան-Հենզելի ճանապարհով վառելանյութ եւ հացահատիկ է գալու Իրան, դրա փոխարեն Թավրիզից ստանալու ենք համապատասխան ալյուր եւ վառելանյութ: Վաղը (այսինքն երեկ) Իրանից Հայաստան կժամանի առաջին 200-300 տոննա դիզելային վառելանյութը: Այժմ աշխատանքներ են տարվում նաեւ Իրանից մազութ բերելու ուղղությամբ: Երբ այդ հարցը կարողանանք լուծել, մենք ոչ միայն էներգետիկան կփրկենք, այլեւ կշտկենք իրավիճակը: Այժմ Թուրքիան էլ պաշտոնապես հայտարարել է, թե ցանկացած տեղից կարող ենք մազութ տեղափոխել Թուրքիայի տարածքով: Այդպիսի առաջարկով հանդես են եկել անգլիական ֆիրմաները, որոնք Թուրքիայի տարածքով ածուխ բերելու ցանկություն են հայտնել: Առաջիկայում դիզելային վառելանյութ եւ բենզին կստանանք նաեւ Բաթումով:

Իսկ գազի բացակայության պայմաններում մեր էներգետիկներին անհրաժեշտ է օրական 6-7 հազար տոննա մազութ, որպեսզի բավարարեն բնակչության էներգասնուցումը: Փաստորեն մեղմացում չի լինի, մինչեւ գազ չլինի:

— Իսկ որքանո՞վ են իրական այդ մարդասիրական օգնությունները, որոնք մենք ամեն գնով ձգտում ենք ստանալ եւ հանգստացնել ժողովրդին:

— Բավականին: Միացյալ Նահանգներն արդեն իսկ աշխատանք է տանում մեզ մազութ ուղարկելու ուղղությամբ: Ֆրանսիական կառավարությունն արդեն հայտնել է, որ ինքնաթիռներով ցատ ուղարկում է կաթի փոշի եւ մեծահասակների համար նախատեսված սնունդ: Եւ արդեն անգլիացիների ֆառածոխ ուղարկելու փաստը: Այդ ամենը մարդասիրական ճանապարհներով են ուղարկվելու: Ես համոզված եմ, որ նավթավառների հարցը նույնպես կլուծվի, որովհետեւ ամերիկյան կառավարությունը մեծ հետաքրքրություն է ցուցաբերում: Այդ մասին արդեն մեզ տեղեկացրել է ԱՄՆ-ի մեր հավատարմատարը:

— Մարդասիրական օգնությունն արդյոք կապվա՞ծ չէ Ռաֆայելլիի Բաքվում արած այն հայտարարության հետ, թե Արեւմուտքը ամեն կերպ ջանում է պահպանել Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի իշխանությունը:

— Ճիշտն ասած, չեմ ներժում այդ մոտեցումը: Ենթադրում եմ, որ Արեւմուտքի համար ժողովրդական ընթացքների արմատավորումը եւ հետագա խորացումը մեր հանրապետությունում հետաքրքրություն են ներկայացնում: Սա այն արժեքներից մեկն է, որն Արեւմուտքը իրավունք չունի արհամարհել: Այստեղ եւ տրամաբանություն կա, եւ իհարկե նաեւ մարդասիրական մոտեցում: Թեեւ ես դա վերագրում եմ ոչ թե կառավարությանը, այլ մեր ժողովրդին, նրա համբերությանն ու տոկունությանը: Շատերն են զարմանում, որ այս իրավիճակում անգամ մեր ժողովուրդը կարողանում է դիմակայել: Մեր խնդիրն է միայն ապահովել սոցիալական կենսապահովման օբյեկտների գործունեությունը:

— Փետրվարի 1-ից մտցվում է գների եւ սակագների թանկացում: Ի՞նչ փոխհատուցում է նախատեսում կառավարությունը:

— Դա ստիպողական քայլ է: Նախ, տեսնում եք, թե էներգակիրները ինչ դժվարությամբ եւ ինչ ճանապարհներով ենք բերում: Բացի այդ, հենց տարեսկզբին Ռուսաստանում դրանց գները բարձրացան: Առանձին դեպքում մոտ 1,5-2 անգամ տարբերություն է տալիս: Այս ամենը անդրադառնում է ոչ միայն էլեկտրաէներգիայի սակագների, այլեւ արտադրության վրա: Նույնը վերաբերում է նաեւ ցորենի գներին: Միջազգային շուկայում 50 դոլարից պակաս ցորեն չի վաճառվում: Դրա համար մենք ստիպված ենք բարձրացնել նաեւ հացի գինը: Այս թանկացումը մենք կատարեցինք ինդեքսացիայի հրամանագրից հետո, որպեսզի ազգաբնակչությունը կարողանա հասցնել ստանալ իր հասանելիք բարձրացված նպաստները: Կառավարությունը նաեւ 1 մլրդ. 200 մլն. հատկացրել է կենսաթոշակային ֆոնդին, որպեսզի մինչեւ ամսվա սկիզբը կարողանանք թոշակառուների պարտքերը փակել: Համոզված եմ, որ այս նոր բարձրացումը ուրախությամբ չի ընդունվի, բայց ստիպված էինք:

— Իսկ աշխատավարձի նոր բարձրացում սպասվո՞ւմ է:

— Բյուջետային հիմնարկներում չի նախատեսվում: Ըստ մեր ծրագրի, այն կանցկացվի տարվա կեսերին: Դա կախված կլինի նաեւ գների հետագա բարձրացումից:

Հարցազրույցը վարեց ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆԸ

Բանակ

Սահմանապահները բանակցում են

Երեկ Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայության ղեկավար Արմեն Դոլյանը հերթական մամուլի ասուլիսում լրագրողներին տեղեկացրեց նաեւ, որ անցած շաբաթ Հայաստանում էին գտնվում Ռուսաստանի սահմանապահ ուժերի ներկայացուցիչները գեներալ Վիկտոր Եգորովի գլխավորությամբ: Հայաստանի պաշտպանության նախարարության եւ Ռուսաստանի սահմանապահ ուժերի միջեւ տեղի ունեցան բանակցություններ, որոնց հիմնական թեման հայ-թուրքական եւ հայ-իրանական սահմանների պաշտպանության հետ կապված խնդիրներն էին: Ըստ պրն. Դոլյանի, պայմանավորվածություն կա, որ հայազգի զինվորականները նույնպես կծառայեն Ռուսաստանի սահմանապահ ուժերի կազմում: Բանակցությունների ընթացքում որոշվել է, որ հայազգի զինծառայողները պետք է ավելի մեծ տոկոս կազմեն այդ ստորաբաժանումներում:

Ասուլիսի ընթացքում շոշափվեց նաեւ վերջերս բավականին մեծ աղմուկ հանած ադրբեջանական ռազմական МиГ-25 ինքնաթիռի խնդիրը, որն իբր ոչ թե խփվել էր Վարդենիսի շրջանի օդային տարածքում, այլ հանգիստ իջել Երեւանի օդանավակայանում: Պրն. Դոլյանը մեկ անգամ եւս հայտարարեց, որ այդ ինքնաթիռն իսկապես խփվել է Վարդենիսի շրջանի տարածքում, շրջկենտրոնից մոտ 10 կիլոմետր հեռավորության վրա: Ի դեպ, նախօրեին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը նույնպես պաշտոնապես հայտարարել է, թե Ադրբեջանից Հայաստան երբեւէ ռազմական ինքնաթիռ չի փախցվել:

Պրն. Դոլյանը հայտարարեց, որ «Երկիր» օրաթերթը պարզապես կեղծ լուր է տպագրել: Նա հայտարարեց նաեւ, թե այսուհետեւ նման կեղծ լուրեր տարածելու համար զանգվածային լրատվության միջոցները անպայման պատասխանատվության կենթարկվեն:

Նա տեղեկացրեց նաեւ, որ եթե ոչ մի արտառոց բան տեղի չունենա, այսօր երեկոյան հայկական հեռուստատեսությամբ առաջին անգամ կցուցադրվի «Զինուժ» հաղորդումը, որը պատրաստվել է պաշտպանության նախարարության կողմից:

ԱՐԱՄ ԱՐՈՒԹՅԱՆ

Զինված ուժերի առաջին տարեդարձը

Մամուլի ասուլիսի ժամանակ Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայության ղեկավար Արմեն Դոլյանը լրագրողներին տեղեկացրեց, որ հունվարի 28-ին լրացավ Հայաստանի զինված ուժերի ստեղծման առաջին տարեդարձը: Ըստ նրա, ուղիղ մեկ տարի առաջ այդ օրը ստեղծվեցին Ջարբախի, Վանաձորի եւ Լոռու կերպի գնդերը, որոնք փաստորեն հայկական բանակի հիմքը դարձան:

Ըստ պրն. Դոլյանի, անցած մեկ տարվա ընթացքում մեծ աշխատանք է կատարվել, եւ արդեն այսօր կարելի է ասել, որ Հայաստանն ունի սեփական զինված ուժեր, որը հետագայում բանակի հիմքն է կազմելու: Նա տեղեկացրեց նաեւ, որ հունվարի 20-ին ավարտվել է զորակոչը, որը, սակայն, կատարվել է միայն երկու երրորդով: Ինչպես հայտնի է, հայկական բանակի կազմավորումն ընթանում է երկու ուղղություններով՝ զորակոչի եւ պայմանագրային ծառայության միջոցով: Եւ ահա, ինչպես տեղեկացրեց պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայության ղեկավարը, վերջերս կնքվել են առաջին մի քանի պայմանագրերը: Իսկ մինչ այդ, ըստ պրն. Դոլյանի, կազմվում էին համապատասխան ցուցակներ: Նա տեղեկացրեց նաեւ, որ պայմանագրային հիմունքներով ծառայել ցանկացողների մեջ կան նաեւ կանայք:

Ինչպես հայտնի է, կամավոր հիմունքներով բանակ մտած զինծառայողները կծառայեն առանձին մոտոհրաձգային գնդում: ■

Շեւարդնաձեն փետրվարի 3-ին մեկնում է Բաքու: Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեի պաշտոնական այցը Բաքու նշանակված է փետրվարի 3-ին: Այդ մասին «ԻԹ»-ին հաղորդեցին Ադրբեջանի նախագահի ապարատում: Է. Շեւարդնաձեի եւ Ա. Էլչիբեյի միջեւ կայանալիք բանակցությունների արդյունքներով նախատեսվում է ստորագրել բարեկամության եւ համագործակցության մասին երկկողմանի պայմանագիր, ինչպես նաեւ առեւտրատնտեսական, գիտատեխնիկական եւ մշակութային համագործակցության մասին համաձայնագրեր:

Ասեկոսեներ

Ռ. Քոչարյան. «Բանակցությունները պետք է հաշվի առնեն փաստական իրողությունները»

ԼՂՀ ղեկավարությունը ծանոթ չէ հայ-ադրբեջանական հակամարտության խաղաղ կարգավորման այն ծրագրին, որը մշակվել է Հայաստանի, Ադրբեջանի, Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի եւ Թուրքիայի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ, «Սնարք»-ի թղթակցին հունվարի 28-ին հայտարարեց ԼՂՀ պաշտպանության պետկոմիտեի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը:

Ավելի վաղ այդ ծրագրի առկայության մասին Բաքվի «Թուրան» գործակալությանը հայտնել էր Ադրբեջանի արտգործնախարար Թ. Ղասիմովը: Նրա խոսքերով, ծրագրով նախատեսվում են 120 օրվա ընթացքում ռազմական գործողությունների դադարեցում, Լաչինի շրջանից հայկական կազմավորումների դուրսբերում, այնտեղ միջազգային դիտորդների պահակակետերի տեղաբաշխում, Հայաստանի ու Նախիջեւանի ապաշրջափակում, մի շարք այլ միջոցառումներ եւ միայն դրանից հետո Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի քննարկում:

Այս առնչությամբ կան միայն տարաբնույթ նախագծեր եւ նախանշումներ, բայց ոչ ավելին, ասաց Քոչարյանը: Ընդսմին նա ընդգծեց, որ ոչ մի բանակցություն արդյունավետ չի լինի, եթե շահագրգիռ կողմերը լրիվ հաշվի չառնեն շրջանի այսօրվա փաստական իրողությունները (այսինքն Լեռնային Ղարաբաղը չճանաչեն հակամարտ կողմ) եւ հետեւաբար բանակցություններին ԼՂՀ-ի ներկայացուցիչների մասնակցության անհրաժեշտությունը: ■

Սոցիալական

Վառարաններ եւ վառելիք անապահովներին

Հունվարի 28-ին Երեւանի քաղխորհրդի գործկոմում գրանցված էին զագամուրի պայթեցման հետեւանքով մայրաքաղաքում ստեղծված արտակարգ կացությունը մեղմացնելու ուղղությամբ որոշ միջոցառումներ ձեռնարկելով: Նորքի եւ Շահումյանի շրջանի ծերանոցներին եւ մանկատանը ցատ կարգով վառելափայտ եւ վառարաններ են ուղարկվել: Փորձում են այստեղ հոսանքի մատակարարման ընդհատումները հասցնել նվազագույնի: «Այմաս» գործարանից ձեռք են բերվել մոմեր, որոնք եւս պետք է տրվեն ծերանոցներին եւ մանկատանը:

Բացի այդ, քաղխորհրդի գործկոմը մեխանիկական գործարանում վառարաններ է պատվիրել, որոնք չնայած իրենց բարձր արժեքներին, բնակչությանը կվաճառվեն 2500 ռուբլով: Այդ վառարանները, թվով 2500 հատ, կհատկացվեն միայնակ մայրերին, ծերերին, հաշմանդամներին, բազմազավակ ընտանիքներին եւ առավել կարիքավոր այլ անձանց: Կտրամադրվի նաեւ փայտ եւ հեղուկ վառելիք: Քաղխորհրդի առողջապահության եւ սոցապ բաժինները եւս կազմում են մինչեւ երեք տարեկան երեխաներ ունեցող եւ այլ կարիքավորների ցուցակները, որոնց որոշակի օգնություն կցուցաբերվի (կաթի փոշի, վառարաններ եւ այլն): Գործկոմում ասացին նաեւ, որ այս օրերին «Հայէլեկտրո» գործարանից իրենց կտրամադրվեն 17 տարբեր հզորության դիզել-գեներատորներ, որոնց մի մասը նախատեսվում է տեղադրել մեքենաների վրա եւ անհրաժեշտության դեպքում օգտագործել (ասենք, աշխատեցնել ջրի պոմպակայանները): ■

Բաքու

Գործը հանձնվել է Ռուսաստանի դատախազությանը

Ռուսաստանի զինված ուժերում օրենքների կատարումը վերահսկող դատախազության գլխավոր վարչությունը կհետաքննի նախկին խորհրդային բանակի լեյտենանտ Եվգենի Լուկինի գործը, որին Ադրբեջանի Գերագույն դատարանը դատապարտել էր մահվան: Ե. Լուկինը մահապատժի էր դատապարտվել «իշխանությունը զավթելու համար, որի հետեւանքով զոհվեցին մարդիկ»: 1991 թ. սկզբին Բաքվի ռազմական ուսումնարանի մոտ գտնվող անցակետի շրջակայքում սպանվել են 3 ադրբեջանցի: Ինքը՝ Լուկինը եղել է այդ գործողությանը մասնակից պահակախմբի պետը: Ռուսաստանի դատախազությունը լրացուցիչ կհետաքննի նաեւ վերոհիշյալ ուսումնարանի 3 կուրսանտների գործը, որոնք մասնակից էին այդ միջադեպին:

Նախիջեւանը շրջափակման մեջ

Ավելի քան յոթ ամիս Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետությունը գտնվում է Հայաստանի կողմից կուռ շրջափակման մեջ, հայտնում է ինքնավարության միլլի մեջլիսի լրատվական կենտրոնը: Այն կտրված է Ադրբեջանից եւ ներկա դրությամբ մթերքի, էլեկտրականության, վառելիքի խիստ կարիք է զգում: Եղել են հյուծվածությունից մահանալու դեպքեր: Ալյուրի եւ մթերքի վերջին պաշարները կսպառվեն հաշված օրերում: Բոլոր ձեռնարկությունները կանգ են առել: Բնակիչները կտրում են մրգատու ծառերը: Հասարակական տրանսպորտը չի գործում: Այժմ քննարկվում են Իրանից ու Թուրքիայից Նախիջեւանին մարդասիրական օգնություն հասցնելու հարցերը:

Սնարք

Նորից կենտրոնացում

Այսուհետեւ Ադրբեջանում գործող բոլոր կոմերցիոն, բաժնետիրական եւ կոոպերատիվ ընկերություններն իրենց հաշիվները պետք է բացեն միայն հանրապետության Ազգային բանկում, իսկ արդեն բացվածները կվերագրանցվեն: Այժմ Ազգային բանկը կկարողանա հսկել բանկային գործողություններն ու դրամի շրջապտույտը, գրում է «Զերկալո» թերթը:

Էլչիբեյի եւ Ելցինի հեռախոսազրույցը

Հունվարի 27-ին տեղի է ունեցել Ա. Էլչիբեյի եւ Բ. Ելցինի հեռախոսազրույցը, հաղորդեցին Ադրբեջանի նախագահի մամուլի ծառայությունից: Ադրբեջանի նախագահը մտահոգություն է հայտնել ռուս-ադրբեջանական սահմանի վրա մաքսակետեր հաստատելու Ռուսաստանի կառավարության մտադրության առթիվ: Էլչիբեյի խոսքերով, Ռուսաստանի կառավարության նման քայլը կբարդացնի երկու հարեւան պետությունների տնտեսական հարաբերությունները եւ կհանգեցնի քաղաքական հարաբերությունների սրման: Մասնավորապես, իրավիճակը կբարդանա ռուսների եւ ադրբեջանցիների խառը բնակության վայրերում:

Համաձայն չեն Ռաֆայելլիի առաջարկի հետ

Ադրբեջանի արտգործնախարար Թոֆիկ Ղասիմովը հայտնել է, թե հանրապետության ղեկավարությունը համաձայն չէ առանց նախապայմանների Ղարաբաղի հարցի կարգավորման բանակցություններ վարելու ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի նախագահ Մարիո Ռաֆայելլիի առաջարկին: ԵԱՀԽ խորհրդաժողովի անցկացումն անհնար կլինի, եթե չընդունվեն Ադրբեջանի նախնական պայմանները. Լաչինի շրջանի ազատագրումը, հայկական բանակի զորամասերի դուրս բերումն այդ շրջանից, 120 օրով կրակի դադարեցում: Ղասիմովը կարծիք հայտնեց, թե այդ ծրագիրը կարող է ընդունվել ԵԱՀԽ շրջանակներում: Ադրբեջանի նախագահի կարծիքով, բարձր մակարդակով հանդիպումներին պետք է նախորդեն հանդիպումները երկու հանրապետությունների պաշտպանության եւ արտաքին գործերի նախարարների մակարդակով: ■

digitised by A.R.A.R.@

Ճգնաժամ

ԱՄՐԱՊՆԴԵԼՈՎ ԻՐԱՎԱՊԱՅՄԱՆԱԳՐԱՅԻՆ ՀԻՄՔԸ

Քաղաքական, ռազմական, տնտեսական, սոցիալական եւ հումանիտար՝ բնագավառներում երկկողմ հարաբերությունների հարցերի առթիվ Հայաստանի Հանրապետության հետ վարվող բանակցություններում Դաշնակցային Ռուսաստանի պետական պատվիրակությունը՝ ոչ ավել ոչ պակաս հենց այսպես է կոչվում այն պետական մարմինը, որ Հայաստանում ստեղծված համանման մարմնի հետ կոչված է նոր պայմաններում իրավապայմանագրային կայուն հիմքի վրա դնելու երկու անկախ պետությունների հարաբերությունները: Նման պատկառելի անվանման տպավորության տակ գնալով Ռուսաստանի արտգործնախարարություն, փոքր-ինչ տարակուսանք ես ապրում, երբ քեզ, ճիշտ է, շատ սիրալիր, դիմավորում են ընդամենը... երեք հոգի: Պարզվում է, որ երկու ոչ մեծ սենյակներում տեղավորված այս դիվանագետները ներկայացնում են պատվիրակության աշխատանքային խումբը: Այստեղ ամեն ինչ Հայաստանով է շնչում:

— Մենք ղեկավարում, համակարգում ենք ողջ պատվիրակության աշխատանքը, ասում է պատվիրակության ղեկավար Վսեւոլոդ Օլեանդրովը: Նրանում միջգերատեսչական հիման վրա ընդգրկված են բոլոր կարեւոր նախարարությունների, գերատեսչությունների ներկայացուցիչները, մասնավորապես արտաքին գործերի, պաշտպանության, էկոնոմիկայի, ներքին գործերի, էներգետիկայի, կապի եւ այլ նախարարությունների ներկայացուցիչներ՝ նախարարների տեղակալների, վարչության պետերի մակարդակով: Կանոնավոր կերպով կազմակերպվող հանդիպումների ընթացքում մշակվում են առավել հրատապ հարցերը՝ առաջին հերթին քաղաքական, տնտեսական, ռազմական բնագավառներում: Աշխատանքի բազա է ճանաչվում երկու երկրների միջեւ կնքված բարեկամության, համագործակցության եւ փոխադարձ անվտանգության պայմանագիրը:

— **Պրն. Օլեանդրով, խնդրում եմ մեկնաբանեք վերջերս կնքված երկու նոր համաձայնագրերը:**

— Նախ ասեմ, որ մենք արդեն կնքել ենք երկու տասնյակից ավելի համաձայնագրեր, եւ այս վերջին երկուսը կառուցվող շենքի նոր աղյուսներն էին: Դրանք վերաբերում են բարձրագույն դպրոցին եւ գիտատեխնիկական համագործակցությանը եւ շատ լավ հիմք կծառայեն երկու երկրների ուսումնական հաստատությունների, գիտահետազոտական ինստիտուտի, գիտական կոլեկտիվների բեղմնավոր համագործակցության համար: Կարեւոր հանգամանք է, որ հայ ուսանողները կարող են շարունակել ուսումը Ռուսաստանի բուհերում, նրերը կարող են ընդունվել կամ բուս գործողությունների, կամ էլ անհատապես: Արգելք չի լինի: Նույնը վերաբերում է ասպիրանտներին, ստաժորներին, գիտական կոչումի շնորհմանը եւ այլն: Եւ ամեն ինչ՝ փոխադարձության հիման վրա:

Գիտատեխնիկական համագործակցության համաձայնագիրը որոշում է այդ բնագավառում համատեղ հետազոտությունների գերակայությունները: Ընդհանուր Ռուսաստանը պատրաստվում է օգնություն ցույց տալ Հայաստանին:

— **Ինչպե՞ս եք գնահատում երկու պատվիրակությունների համատեղ աշխատանքը:**

— Ի տարբերություն որոշ այլ հանրապետությունների, Հայաստանի հետ մեր բանակցությունները ընթանում են բարյացակամության եւ պատրաստակամության մթնոլորտում, ծագող խնդիրները լուծում ենք ընդառաջելով միմյանց: Երկու երկրների նախարարությունները, որոնց ընդերքում ծնունդ են առնում գալիք համաձայնագրերը, մեծ շահագրգռություն են հանդես բերում այդ գործում: Եթե չլինի չափազանցումը, ապա ռուս-հայկական հարաբերությունները շատ բարձր մակարդակի կհասնեն:

— **Իսկ Հայաստանում Ռուսաստանի դեսպանությունը մասնակցո՞ւմ է ձեր աշխատանքներին:**

— Անմիջականորեն ձեւով: Դեսպանն իմ վաղեմի բարեկամն է ու անփոխարինելի խորհրդատուն: Որպես գաղտնիք կարող եմ ձեզ ասել, որ մեր արտգործնախարարությունում նրան համարում են «ամենաբուռն հայը»: Նա հիանալի է հասկանում, որ Հայաստանը Ռուսաստանի բնական դաշնակիցն է եւ որ մեր շահերը համընկնում են: Պետք է միայն տեսնել, թե նա ինչ համառությամբ ու համառությամբ է պաշտպանում իր դիրքորոշումները նախարարությունում: Եւ ոչ միայն այստեղ: Առանց չափազանցության կարող եմ ասել, որ հայ ժողովրդի հետ անտրտունջ կիսելով նրա ողջ ներկայիս դժվարությունները, նա դարձել է այդ ժողովրդի մի մասնիկը: Նման ազնիվ ռուս մարդիկ հղկում են ռուս-հայկական համագործակցության ճանապարհի շատ անհարթություններ:

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
Մեր սեփ. թղթակից, Մոսկվա

Երքաղխորհուրդ

Օրակարգում կրկին անվստահություն հայտնելու հարցն է

Հունվարի 27-ի երեկոյան Երեւանի քաղաքային խորհրդի նախագահության նիստում նորից քննարկվեց հանրապետության կառավարությանն անվստահություն հայտնելու հարցը քաղխորհրդի նստաշրջանի օրակարգ մտցնելու խնդիրը: Հարցը քննարկման էր ներկայացված հետեւյալ նախագծով. «Հանրապետությունը ճգնաժամային վիճակից դուրս բերելու կառավարության անկարողության, համապատասխան ծրագիր չունենալու, համատարած չարաշահումների դեմ պայքար չծավալելու համար, որոնց պատճառով հանրապետությունը հասցվել է աղետի եզրին եւ սոցիալական լարվածությունը հասել է գագաթնակետին»: Հարցի քննարկումը կրկին անհրաժեշտ ձայներ չհավաքեց. 6 կողմ, 3 ձեռնպահ (օրակարգ մտցնելու համար անհրաժեշտ է 7 կողմ): Սակայն հարցը օրակարգ մտցնելու իրավունք ունի նաեւ քաղխորհրդի որեւէ հանձնաժողով: Այդ հնարավորությունից օգտվել է օրինականության, իրավակարգի եւ մարդու իրավունքների պաշտպանության հանձնաժողովը, որի նախագահ Գագիկ Ավետիսյանը մեր այն հարցին, թե ո՞վ է իրենց առաջարկած այլընտրանքը, պատասխանեց, որ կառավարությունը փոխելն ինքնանպատակ չէ եւ փոխելով իրենք չեն պատրաստվում կոնկրետ անձանց նստեցնել համապատասխան աթոռների, այլ նպատակ են հետապնդում կառավարությունում տեսնել որոշակի չափանիշների համապատասխանող անհատների: Այդ չափանիշների շարքում նա առաջինը նշեց ազգասիրությունը: Ինչպե՞ս չափել այն:

Ա. Օ.

Տրանսպորտ

Վիճակը մնում է ծանր

Երքաղխորհրդի տրանսպորտի եւ կապի գլխավոր վարչության պետ Արեգ Բարսեղյանը մեզ տեղեկացրեց, որ հունվարի 28-ին երթուղի է դուրս եկել 110 ավտոբուս, որոնք աշխատում են դիզելային վառելիքով: Կառավարությունը որոշում է կայացրել շուկայական գներով վառելիք ձեռք բերել եւ 100 ավտոբուս եւս հանել երթուղի: Սակայն թե դա երբ իրականություն կդառնա եւ ինչ կարժենա ուղեվարձը, պրն. Բարսեղյանը վաղ համարեց այդ մասին գուշակումներ անել: Ավելեց նաեւ, որ նոյեմբերի 5-ից սկսած բենզինով աշխատող ավտոբուսները, իսկ այժմ էլ գազով աշխատող ավտոբուսները պարապուրդի են մատնված: Գազամուղի աշխատելու դեպքում հնարավոր կլինի գիծ հանել 80 ավտոբուս: Էլեկտրատրանսպորտը հարկադրված էին կանգնեցնել, քանի որ հոսանքի բաշխման ժամանակ առաջնությունը տրվել է կենսականորեն անհրաժեշտ օբյեկտներին: Սակայն այսօր տրանսպորտի միջոցներն աշխատում են գերագույն ծանրաբեռնվածությամբ, որը կհանգեցնի շարժակազմերի լրիվ շարքից դուրս գալուն: «Այնպես որ, անգամ էներգետիկ եւ կլիմայական լավագույն պայմաններում նորմալ սպասարկում հնարավոր չի լինի, ասաց պրն. Բարսեղյանը, քանի որ 4 տարի է շարժակազմերի ոչ մի համալրում չի կատարվել, իսկ դրանց առաջացման գները սրանից հետո առավել եւս հնարավորություն չեն տա մեզ նորացնել հավաքակայանները»:

Այս պայմաններում երեւանցիների միակ հույսը կարող է լինել մետրոն, որի միայն Աջափնյակի գծի ավարտման համար 1992 թ. հաշվարկներով 3 մլրդ 464 մլն ռուբլի է անհրաժեշտ: 1993 թ. համար կառավարության կողմից հատկացվել է 80 մլն ռուբլու ֆինանսավորում, որը կբավականացնի միայն դրենաժային թունելի կառուցմանը (սա կբերի տարեկան 8 մլն կիլովատ ժամ էներգիայի տնտեսում): Պրն. Բարսեղյանը նշեց, որ մետրոյի շինարարությունը չֆինանսավորելու դեպքում նախ կլուծարվի շինարարական կազմակերպությունը, ապա անհրաժեշտ կլինի շինարարության սառեցման համար եւս միջոցներ տրամադրել եւ ամենակարեւորը, հրաժարվել քաղաքացիների փոխադրումն անգամ ապագայում քիչ թե շատ բավարար կազմակերպելուց:

Ա. Օ.

Կապեր

Կստեղծվի երկրաշարժերի կանխատեսման կենտրոն

Եվրոպական խորհրդի Նախարարների խորհրդի որոշման համաձայն, Հայաստանի կառավարությանը կից սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայությունն ստացել է Եվրոպական խորհրդի բաց մասնակի պայմանագրի անդամի կարգավիճակ: Այդ պայմանագրով նախատեսվում է բնական եւ տեխնոլոգիական աղետների կանխատեսում, դրանցից պաշտպանություն եւ դրանց դեպքում օգնության կազմակերպում:

«Եվրոպական խորհրդի բնական եւ տեխնոլոգիական դեպարտամենտին անդամակցելը Ազգային ծառայությանը թույլ կտա իրականացնել անցյալ տարի Ստրասբուրգում ձեռք բերած պայմանավորվածությունները եւ ստանալ խոշոր ծրագրի համար անհրաժեշտ ֆինանսներ», «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնեց ծառայության գլխավոր տնօրենի տեղակալ Սերգեյ Բալասանյանը: Նա նշեց, որ սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայության հիման վրա կստեղծվի երկրաշարժերի կանխատեսման եվրոպական կենտրոն:

Հայ սեյսմոլոգների ղեկավարությամբ աշխատանքներ կսկսվեն Եվրոպայի բոլոր սեյսմոակտիվ գոտիներում նոր էլեկտրամագնիսական զուգակումների բացահայտման ուղղությամբ: Ազգային ծառայությունը կմասնակցի նաեւ եվրոպական նախագծին, որով նախատեսվում է գնահատել Եվրոպական խորհրդի բաց մասնակի պայմանագրի մասնակից-երկրների, այդ թվում Հայաստանի տարածքում գտնվող ատոմային ավանների հուսալիությունն ու անվտանգությունը: ■

Հարց

Անավարտ, բայց թալանված շինարարություն

Ինչպես հայտնի դարձավ «Սնարք» գործակալությանը, նախորդ տարիների համեմատությամբ ֆինանսների նվազման հետեւանքով 1992 թվականին կտրուկ կրճատվեց նորակառույցների թիվը, իսկ անավարտ շինարարությունում գտնվող օբյեկտները, որոնք գնահատվում են տասնյակ միլիարդավոր ռուբլիներով, հանրապետությունում տիրող անիշխանության պատճառով կողոպտվեցին: Շինարարական կազմակերպություններն աշխատեցին հիմնականում պահեստներում մնացած շինանյութերի հաշվին: Այդուհանդերձ գործարկվեցին Գյումրիի մսի եւ պահածոների կոմբինատը, կոշիկի ֆաբրիկան, Ավանի «Լյուքս» կոշիկի ֆաբրիկան եւ էլի երկու թեթեւ արդյունաբերության ու սննդի ձեռնարկություններ եւ պահեստային շինություններ:

Շինարարության վատթարագույն վիճակը, պետական կապիտալ ներդրումների (ներառյալ Ռուսաստանի հատկացրած կես միլիարդ ռուբլու վարկը) թերակատարումը ժողովրդական տնտեսության ճյուղերի մեծ մասի կողմից, պատվիրատուների անվճարունակությունը թույլ չտվեցին իրականացնել նախատեսված ծրագրերը: ՀՀ վիճակագրության տվյալներով, ներկայումս պետական կապիտալ ներդրումների հաշվին անավարտ շինության ծավալը կազմում է մոտ 228 միլիարդ ռուբլի: Այդ օբյեկտների շինարարությունը շատ դանդաղ է կատարվում: Մինչեւ այժմ սկսելն անհրաժեշտ էր կառույցների գույքագրում:

Մեկ տարում շահագործման են հանձնվել 195,8 հազար քառակուսի մետր ընդհանուր (օգտակար) մակերեսով բնակելի շենքեր, որը համապատասխանում է 50-ական թվականների մակարդակին: Նախատեսվածից քիչ, իսկ անցած տարվա համեմատությամբ ավելի քիչ են շարք մտել հանրակրթական դպրոցներ, նախադպրոցական հիմնարկներ, հիվանդանոցներ: Արտասահմանյան երկրները եւ միջազգային կազմակերպությունները հայ շինարարների օժանդակությամբ Վանաձորում, Երեւանում, Ստեփանավանում եւ Գյումրիում կառուցել են հիվանդանոցներ, վերականգնողական կենտրոններ:

Շինարարական աշխատանքներն անբավարար են ընթացել նաեւ աղետի գոտում, ուր շահագործման բնակմակերեսը կազմել է առաջադրանքի 0 տոկոսը: Իսկ դպրոցների, մսուր-մանկապարտեզների ավարտված շինարարությունը հազիվ հասավ նախորդ տարվա համապատասխանաբար 1 եւ 3 տոկոսին: Սնարք

Երքաղխորհրդի նախագահության նիստում հունվարի 27-ին քննարկվեց նաեւ նիստերից պատգամավորների բացակայության հարցը: Նիստերից տեւականորեն բացակայել են 31 պատգամավորներ, որոնցից 11-ի լիազորությունները վայր դնելու հարցը պիտի բարձրացվի երկուշաբթի օրը կայանալիք քաղխորհրդի առաջիկա նիստում:

Ընտրանի

Խ. Ստամբոլցյանը կողմ է «Նաիրիտ»-ի վերաբացմանը, բայց ոչ ԱԷԿ-ի

«Ես փոխել եմ իմ կարծիքը «Նաիրիտ» քիմկոմբինատի վերաբացման հնարավորության վերաբերյալ, բայց դարձյալ դեմ եմ ատոմակայանի բացմանը», «Սնարք»-ի թղթակցին հայտարարեց Հայաստանի խորհրդարանի պատգամավոր, «Գթություն» ընկերության նախագահ Խաչիկ Ստամբոլցյանը, որն իր քաղաքական կարիերան սկսել էր բնապահպանական արմատականությամբ:

ԱԷԿ-ի, «Նաիրիտ»-ի եւ տնտեսության մյուս հենասյուների դեմ պայքարի ծավալումը Հայաստանի ներկա ղեկավարության քաղաքական ծրագրի հիմնական կետերից էր 80-ական թթ. վերջերին: Սակայն տնտեսական կազմալուծման պայմաններում ղեկավարները նույնքան արմատական կերպով վերանայում են իրենց սկզբունքները: ■

Անցյալ տարի Հայաստան մուտք գործած վառելանյութի քանակը

Ինչպես «Նոյյան տապան»-ի թղթակցին հաղորդեց «Հայնավթամթերք»-ի տնօրենի գլխավոր խորհրդական Հրանտ Սահակյանը, 1992 թ. պետական կազմակերպությունները Հայաստան են ներմուծել հետեւյալ քանակությամբ վառելանյութ.

Վառելանյութի տեսակ	պլան հազար տոննա	փաստացի
ավտոբենզին	480,0	104,3
դիզելային վառելանյութ	420,0	191,4
մազութ	1910,0	1124,7
վառարանի վառելանյութ	մեծածախ առեւտուր	5,6
սպիտակ նավթ	—	2,2
տեխնիկական նավթ	—	4,35
նավթամթերք թիվ 57	450,0	33,0
դիզելային յուղեր	1,4	0,9
ավտոյուղ	մեծածախ առեւտուր	1,3

1993 թ. նախատեսվում է Հայաստան ներմուծել 100 հազար տոննա բենզին, 370 հազար տոննա դիզելային վառելանյութ, ավելի քան 1 միլիոն տոննա մազութ:

Գինը

Հատվել է մոտ 1 մլն ծառ

«Կացարանների ջեռուցման համար այս ձմեռ հանրապետությունում հատվել է ավելի քան մեկ միլիոն ծառ, այդ թվում մոտ 50 հազարը՝ Երեւանում», «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնեց բնապահպանության նախարար Կարինե Դանիելյանը: Նրա տվյալների համաձայն, հանրապետությունն այդ կորուստները կկարողանա հատուցել ներկայումս մոտ 10 մլն տարբեր տնկիներ ունենալու դեպքում, սակայն դա հնարավոր կլինի միայն շրջափակման վերացման դեպքում, քանի որ բենզինի եւ ջրատարների համար էլեկտրականության բացակայության դեպքում զարնանային ծառատունկը կձախողվի:

Ճշտում

Թյուրիմացությո՞ւն, թե զգուշավորություն

«Նոյյան տապան» գործակալությանը դիմեց Երեւանի «Շտապ օգնության» կայանի գլխավոր բժիշկ Սարգիս Աբրահամյանը: Նա խնդրեց ճշգրտում մտցնել երկու օր առաջ գործակալության կողմից տարածված «Նորածինները էներգետիկ ճգնաժամի զոհ» վերնագրով տեղեկատվության կապակցությամբ: Պրն. Աբրահամյանն ասաց, թե ինքը «ՆՏ»-ի թղթակցին հայտնել է միայն մեռելածին երեխաների մասին, առանց ճշտելու դրա պատճառը: Ըստ բժշկի մեղքով այս լուրը շփոթվել է շմոլ գազից մահացության մի դեպքի հետ, ընդ որում, մահացածը չափահաս անձ էր: Պրն. Աբրահամյանը նաեւ ավելացրեց, որ եղել են շմոլից թունավորվելու մի քանի դեպք եւս, բայց տուժածների կյանքը հաջողվել է փրկել: «Նոյյան տապան» գործակալությունը ներողություն է խնդրում պրն. Աբրահամյանից եւ իր բաժանորդներից թյուրիմացության համար:

digitised by A.R.A.R.@

Հայացք

ՂԱՐԱԲԱՂ. ՊԱՅՔԱՐԻ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

Ես վաղուց էի ձգտում Ղարաբաղ գնալ, բայց միշտ էլ համարում էի, որ հիմա ժամանակը չէ դատարկ ուղեւորությունների: Այժմյան էներգետիկ ճգնաժամի պայմաններում ծառայողական մեքենայով ուղեւորությունը անթույլատրելի շռայլություն է, իսկ օգտվելով ուղղաթիռից կամ ավտոբուսից, կարող եմ զբաղեցնել հայրենիք վերադարձող ղարաբաղցի փախստականի կամ, որ ավելի վատ է, երեւան բուժվելու ուղարկված վիրավորի տեղը:

Բնության պահպանության Ղարաբաղյան Կոմիտեի հետ շփումներ կային, ինչով կարողանում, օգնում էինք նրանց, սակայն հեռվից-հեռու: Եւ, վերջապես, պաշտոնական ուղեւորության, կոլեկտիվի հետ ծանոթանալու, նրանց կարիքներն իմանալու, համատեղ գործակցության հնարավորությունները ուսումնասիրելու հնարավորություն ընձեռնվեց:

Դասելով զանգվածային լրատվության միջոցների տված տեղեկություններից, ինչպես նաեւ անցյալ տարվա օգոստոս-սեպտեմբերին ԼՂՀ-ից փախստականներով լեցուն Զանգեզուրի իմ աչքով տեսած ճանապարհից, ես սպասում էի տեսնել ավերված, խեղճուկրակ, ամայացած Ստեփանակերտը, պատրաստվելով կրակի ներքո ապրել նկուղներում:

Պարզվեց, որ ամեն բան այլ կերպ է:

Այո, Ստեփանակերտն ավերված է, սակայն, փառք աստծո, միայն մասնակիորեն: Եւ ի՞նչն է, որ անվերջ շոյում է աչքդ՝ քաղաքը վերականգնվում է, աճում են ամբարձիչները, նորանոր վերանորոգվում են կիսավեր շինությունները: Անենոր, որտեղ կարելի է ջանքեր ներդնելով վերականգնել կացարանը, արդեն ապրում են նկուղներից դուրս եկած, Հայաստանից վերադարձած ընտանիքներ, երբ հարաբերական դադար է: Քաղաքը կյանքով լեցուն է, երեխաների զրնգուն ձայները միահյուսվում են զինվորական տեխնիկայի աղմուկին: Քաղաքն ապրում, պայքարում է, տոնում վերածննդի հաղթանակը: Ստեփանակերտը հաղթահարեց-անցավ 1992-ի կեսի ճգնաժամը, վերականգնված է ջրատարը, շնորհակալություն Գորիսին՝ գրեթե անընդմեջ էլեկտրամատակարարում կա, թեեւ ընդհատումներով, սակայն աշխատում է հեռուստատեսությունը: Հերթով ճգնաժամից դուրս են գալիս շրջակա գյուղերը, Արցախն է գնում բնակիչների հեռացած հոսքը:

Այս երեւույթը հատկապես կարեւոր է Շուշիի համար: Ավերված, մասամբ հրկիզված քաղաք՝ աննկարագրելիորեն գեղեցիկ սպիտակափառ տաճարով: Փառք աստծո, տաճարը պահպանվել է, խոյանում է որպես ժամանակները շաղկապող հավերժական խորհրդանիշ: Համընդհանուր լռության մեջ ուրախալի է տեսնել հազվադեպ անցորդների եւ հատկապես հնագույն կանգուն տների դարպասների վրայի գրությունը՝ «տունն զբաղված է, արտոնագիրն ստացված է, տերն այստեղ է»: Մի ճանիսի վրա գրությունները շարունակություն ունեն՝ «տերը առաջավոր գծում է»:

Զրուցում եմ քաղաքագլուխ Ս. Բաբայանի հետ. «Այո, Շուշին աստիճանաբար կենդանանում է, բնակեցվում նախկին շուշեցիներով, շահումյանցի, մարտակերտցի փախստականներով: Ստեփանակերտի համար նախկին դժոխային կրակի կենտրոն քաղաքն այժմ վերադառնում է խաղաղ կյանքի: Վերականգնման նախագծերը մեծ են»: Աստված նրանց օգնական:

Բավական է մի քիչ ծանոթանաս տեղանքին, եւ հիրավի ցնցվում ես. ինչպե՞ս է դիմացել Շուշվա բոլոր կրակակետերի առջեւ բացեիբաց կանգնած Ստեփանակերտը, ինչպե՞ս է կանգուն մնացել ադրբեջանական ուժերի ստրատեգիական նշանակետերի խիտ օղակի մեջ: Ինչպե՞ս նրանց չհաջողվեց այրել խռովարար քաղաքը հիմնովին: Ինչպե՞ս նա ոչ միայն դիմացավ, այլեւ ստիպեց նրանց հավիտյան լռել: Այժմ այդ ամենն արդեն պատկանում է պատմությանը: Հիրավի, ճշմարտության, արդար գործի ուժն էր դրված կշեռքի նժարներից մեկի վրա:

Խոջալուն դատարկ է, ավերված տների խասմնելի ակնախորոշներով: Տների հատվածներն ու փագոնիկները, աղեսի զոսում իմ տեսածներից, կողոպտվել են Ադրբեջանով անցնող շարասյուններից եւ արագորեն տեղափոխվել այստեղ, անհավանական տեմպերով կառուցեցին եւս մեկ՝ Ստեփանակերտին դահիճ քաղաք: Չօգնեց:

Ասկերանը, մասամբ ավերված, սակայն մարտական, անձկուն: Այդպես էլ տեսնում եմ նրա մոտ առաջացած լիովին անտառների մեջ եւ ամբարձիչ կռունկներով լեցուն, վերականգնվում է Ստեփանակերտի նմանությամբ: Համաստացած եմ, որ այդպես կլինի, որովհետեւ տեսել եմ, խոսել նրա հերոսների հետ, որոնք հանուն իրենց ժողովրդի ազատության պատրաստ են ցանկացած զրկանքների, մահվան: Զրուցել եմ մարտնչող դրամարկղանց արշավային ինքնաշեն խոհանոցներով սպասարկելու համար տներն լքած մայրերի, կանանց, քույրերի հետ: Տիկին Եվգինեն, Լուսիկը, Վերան... Ի՜նչ երգեր են երգում, ի՜նչ բանաստեղծություններ կարդում ամեն ինչ ստեղծված է այստեղ, այս կրակի մեջ, այս մարտերում կոփված ոգու ուժով: Երգերի հեղինակը զոհվել է՝ նրանք այնպիսի ուժով են երգում այդ երգերը, որ դրանով իսկ ամեն անգամ նրան կյանքի են կոչում:

Հենց այստեղ ես հասկացա, որ սխալ էի՝ մտածելով, որ եթե մարտիկ չես, ուրեմն քո այցը միայն ծանրություն է մարտնչողների համար: Ընդհակառակը, ես ինձ մեր ընդհանուր գործին դավաճանած անձ էի համարում, քանի որ այդքան ուշացումով այցելեցի այս մարդկանց, այդքան ուշացումով կիսեցի նրանց հետ հացի պատառը, երգեցի նրանց հետ: Որքա՜ն էին ուրախացել նրանք, իմանալով, որ Հայաստանը հիշում է, գիտի, հետաքրքրվում է:

Հանդիպեցինք երկու տիկինների հետ, որոնց հետ բռնում էի Ստեփանակերտ. տիկին Լենան էր ու տիկին Հասմիկը կանանց տարբեր միությունների ղեկավարները: Նրանք վերադառնում էին Մարտակերտի շրջանի առաջավոր դիրքերից: Նույն տրամադրությունը, նույն ոգեւորությունը: «Աստված իմ, նրանցից ամեն մեկն էլ Գեւորգ Չաուշ է» բառերը կրավարար՞ն արդյոք հիացմունք արտահայտելու համար:

Այո, մեր բախտը բերեց, մենք ականատես դարձանք ոգու այն բռնկմանը, որ բազմապատկում է այդ խրամատներում, այն արդար ուժի վկաները դարձանք, որ ենցուկ է դառնում անհավասար մարտում:

Հոգեւոր նման բռնկման էր մի ժամանակ մեզ հանրահավաքների տանում, երբ մենք «Արցախ» էինք գոռում: Անկախ աշխարհը փաստացի իրականության դարձավ, մենք այն ձեռք բերեցինք, սակայն ասես թե չենք գիտակցում դա: Մենք պետք է ամեն ջանք գործադրենք դրա իրավական ամրապնդման համար: Այստեղ, Ղարաբաղում, բոլորը, ընդհուպ մինչեւ փոքր երեխաները, հստակ գիտակցում են, թե հանուն ինչի են տանում զրկանքները, նվաճած ազատությունը չեն փոխում ոչնչի, ոչ մի տեսակի, անգամ մոգական կապանքների հետ: Ինձ մշտապես ուղեկցում էր մեղքի զգացողությունը: Հայաստանում, երբեմն թվում է, թե կորցրել ենք ոգու այն բարձրությունը, որ մեզ հանում էր մեզ հնազանդեցնելու համար տանկերով ու զինվորներով լեցուն փողոցները: Այո, մենք շատ տառապեցինք, մեր տներում հիմա ցուրտ է ու խավար, չի բավարարում հացը, սակայն չէ՞ որ մեզ պարտադրված է պատերազմը, շրջափակումը, եւ անտառապանք, հետս հաղթանակ չի լինում: Իսկ եթե լինում էլ է, ամեն դեպքում ոչ մեզ հայերիս համար: Մենք այնքան միամիտ էինք, որ կարծում էինք, թե բավական է համախմբվել, պարզել առօրեական կարգախոսները, ձեռքերը վեր կարկառել, միաձայնաբար գոչել, եւ մեր ճշմարտության ուժը ամեն ինչ կլինի:

Մենք չափազանց ուշ հասկացանք, որ մարդու եւ ժողովրդի իրավունքների վերաբերյալ կարգախոսները միայն գործիք են քաղաքականության մեջ այս աշխարհի հզորների ձեռքին: Այն նույն շրջաններում, որտեղ հարկավոր է հավասարակշռել այդ «իրավունքների» գործունեությունը, գործողության մեջ է դրվում երրորդ, ճիշտ հակադարձ «սահմանների անխախտելիության» մասին կանխադրույթը եւ քո ինքնորոշման իրավունքով բախվիր դրա հետ ուզածիդ չափի: Իսկ աշխարհում առաջվա նման բազավորում է միակ ուժեղի օրենքը:

Այո, մենք պարտավոր ենք անցնել զրկանքների միջով, մենք պետք է կռվենք, օգնենք ղարաբաղցիներին ու այն կամավորներին տոկունությամբ, որոնք կռվում են նրանց հետ կողք-կողքի: Մենք մոտ ենք հաղթանակին, հարկավոր է միայն դիմանալ, չընկճվել, չմերկացնել Ղարաբաղի թիկունքը, տառապանքով հասնել հաղթանակի:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
Հայաստանի բնության պահպանության նախարար
Ստեփանակերտ

Օտար մամուլ

Հայաստան. 3000-ամյա պատմություն

Ֆրանսիայում հրատարակվող «Les Dossiers D'archeologie» («Հնագիտության փակերագրեր») ժամանակակից պատկերազարդ հանդեսի 1992 թ. վերջին՝ դեկտեմբերյան համարը (թիվ 177) ամբողջովին նվիրված է Հայաստանի 3000-ամյա պատմությանն ու մշակույթին, սփյուռքահայ համայնքներին: Ըստ այդմ, հանդեսն ունի «Հայաստանի եւ հայերի պատմություն», «Արվեստ եւ մշակույթ», «Սփյուռք» բաժինները: Հասուկ համարի ստեղծումը ապահովել են գլխավորապես Ժան Պիեռն եւ Պատրիկ Տոնապետյանը՝ Գեւորգ Հինթլյանի, Ռեմոն Գեւորգյանի, Կլոդ Մութաֆյանի եւ Անն Սորայի սիրահոժար աջակցությամբ:

Ամսագրի հայաստանյան համարը բացվում է «Հայաստանի արտակարգ դեսպան» աշխարհահռչակ Շառլ Ազնավուրի նախաբանով, որտեղ նա խոսում է «ծանոթ ու անծանոթ այդ երկրի անկախության քարքարոտ ուղու» մասին: Ներածությունը գրել է Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպան տիկին Ֆրանս դը Արտինգը: Նշելով, որ ներկա հարուստայնկում Հայաստանը երկրորդ անգամ է հարում ազգերի ընտանեկցությանը, նա առանձնացնում է հայ ժողովրդի դժվարին ճակատագիրը եւ խորապես քրիստոնեական պատմությունն ու մշակույթը:

«Հայաստանի եւ հայերի պատմություն» բաժինը բացվում է մեռաւ Պետրոսի հոդվածով, որտեղ համառոտակի շարադրված է Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի պատմությունը ուրարտական ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը եւ Կիլիկիո հայոց թագավորության անկումը: Անահիտ Տեր-Մինասյանի «Հայկական վերածնունդ» հոդվածում նշված է, որ պետականության կորստից հետո երկարացնել մնում էր ազգային ինքնության խորհրդանշանն ու դաշնաբազմը: Քլեր Մուրադյանի հոդվածը նվիրված է Հայաստանի առաջին եւ երկրորդ հանրապետությունների կազմավորման եւ սոցիալական ժամանակաշրջանի պատմությանը:

ՀՀ ԳԱ հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն Գեւորգ Տիրացյանը գրել է հնագիտական նոր հայտնագործությունների մասին:

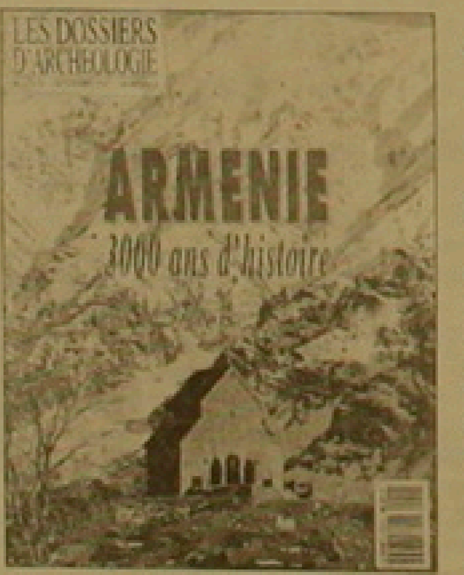

«Արվեստ եւ մշակույթ» բաժնում երկու ծավալուն հոդված ունի Պատրիկ Տոնապետյանը: Առաջինը նվիրված է հայկական ճարտարապետությանն ու քանդակագործությանը: Հայաստանը համաշխարհային արվեստի պատմության մեջ հայտնի է ծանավանդ իր միջնադարյան ճարտարապետությամբ: Թեեւ հուշարձանները ծավալներով եւ քանդակի առատությամբ այլի չեն ընկնում, բայց արժեքավոր են յուրօրինակությամբ եւ զուսպ ձեւերով, նվազագույն միջոցներով ստացվող գեղագիտական արտահայտչականությամբ, որոշ կանխահաս լուծումներով, որոնք հետագայում կիրառվեցին ուրիշ երկրներում: Ազդեցությունն զգալի է հատկապես ռոմանական արվեստում: Մասնավորապես հայտնի է Օրլեանի մոտ գտնվող Ժերմինիի դե Պրե մատուռը (9-րդ դար), որի հատակագիծը նման է Էջմիածնի (5-րդ դար) եւ Բագարանի (7-րդ դ.) եկեղեցիներին: Նմանություններ կան նաեւ քանդակագործության եւ պատկերազարդման մեջ: Բերվում են հայկական եկեղեցիների տարբեր տիպերի հատակագծերը: Հանդեսում խոսվում է խաչքարերի մասին: Պատրիկ Տոնապետյանի երկրորդ հոդվածը մանրանկարչության մասին է: Նա նշում է, որ ի հեճուկս բոլոր աղետալի ժամանակությունների, Հայաստանը միջնադարյան մանրանկարներով ամենից հարուստ երկրներից մեկն է: 5-րդ դարում սկզբնավորված այդ արվեստն իր բարձրակետին հասավ 13-րդ դ. Կիլիկյան Հայաստանում: 14-18 դդ. Վասպուրականում գերիշխում էր դրա «ժողովրդական», փոքր-ինչ պարզունակ ուղղությունը, իսկ 16-18-րդ դդ. նոր վերելք նկատվեց Կոստանդնուպոլսի, Ղրիմի, Պարսկաստանի գաղթօջախներում: Լիլիթ Զաքարյանի հոդվածը նվիրված է կիրառական արվեստներին՝ խեցեգործությանը, մետաղագործությանն ու մետաղադրվագմանը, ասեղնագործությանը, փայտափորագրությանը, ջուլհակությանը, գորգագործությանը:

Ժան-Պիեռ Մահեն հանդես է եկել հայոց լեզվի ու գրականության պատմության համառոտ ակնարկով: Հեղինակը հակիրճ ձեւով ներկայացնում է հայոց այբուբենի ստեղծումը, ատոքի արեւելահայ եւ արեւմտահայ արտաքերումները, թվական արժեքները, ինչպես նաեւ հին եւ նոր գրականությունը (այդ թվում թարգմանական): Ռեմոն Հ. Գեւորգյանը հայկական տպագրությանը նվիրված ակնարկում գրում է, որ տպագիր գրականությունը 17-րդ դարում սկսված մշակութային վերածննդի գլխավոր գործոններից մեկն է եղել: Օսմանյան կայսրությունում մահվան սպառնալիքով տպագրության արգելումը պատճառ դարձավ, որ հայ առաջին տպագրիչ-հրատարակիչները գործունեություն ծավալեն Եվրոպայում: Վենետիկում 1512 թ. լույս տեսան հայերեն առաջին տպագիր գրքերը: Նշվում է, որ 16-17-րդ դդ. գրեթե բոլոր տպագիր հրատարակությունները նախաձեռնել է հայ եկեղեցին Արեւմուտքի հայ վաճառականների օժանդակությամբ:

Ժան-Միշել Թիերրին համառոտակի նկարագրում է պատմական Հայաստանի ամենամեծ նահանգը՝ Վասպուրականը, պատմում քրիստոնեության եւ ճարտարապետության տեղական առանձնահատկությունների մասին:

Հանդեսի «Սփյուռք» բաժինը բացվում է Անահիտ Տեր-Մինասյանի «Հայկական սփյուռք» հոդվածով: Նշվում է, որ այսօր շուրջ 6.5 մլն հայերից 2-2.2 միլիոնը ցրված է աշխարհի մոտ հիսուն երկրներում, Ավստրալիայից մինչեւ Եվրոպա եւ Կանադայից մինչեւ Արգենտինա: 6-րդ դ. վերջին Բյուզանդիայի Մորիկ կայսրը հազարավոր հայերի տեղափոխեց Թրակիա սահմանը ավարներից եւ բուլղարներից պաշտպանելու համար: 6-րդ դ. սկզբին Բյուզանդիայի հայ զորավար Ներսեսը վերանվաճեց Իտալիան: Սորիեստից մինչեւ Բարի, Ֆոլինյոյից մինչեւ Օտրանտո եւ Նեապոլ հայկական կայազորներ եւ հայ վաճառականներ են ապրել ընդհուպ մինչեւ 11-րդ դ. կեսերը: 9-11-րդ դդ. Բյուզանդիան կառավարում էին «Մակեդոնյան» (իրականում հայկական) զահասրհիկ կայսրերը: Անահիտ Տեր-Մինասյանը նաեւ հանդես է եկել ֆրանսահայ համայնքին նվիրված ակնարկով:

Միդա Բուզիկյանցյանի հոդվածում ներկայացված են Թուրքիայի, Իրանի եւ Լիբանանի հայ գաղթօջախների համառոտ պատմությունը եւ ներկա վիճակը: 1950-75 թթ. Լիբանանի համայնքը բախտին, մշակութային, վարչական եւ կազմակերպչական առումներով կենտրոնական տեղ էր գրավում սփյուռքում: Իրանի համայնքի հետ կազմելով Միջին Արեւելքի հայության «ամուր միջուկը»: Բայց 1975 թ. Լիբանանի փարչակարգի ապակայունացումից եւ 1979 թ. Իրանի Իսլամական հեղափոխությունից հետո հայերն սկսեցին այդ երկրներից զանգվածաբար արտագաղթել Ֆրանսիա, Անգլիա, Կանադա եւ հատկապես ԱՄՆ: Իրանահայ համայնքը իր թվակազմով եւ պատմական դերով առաջնակարգ է եղել կյանքում: Սփյուռքի 17-18-րդ դդ. մշակութային եւ տնտեսական պատմության մեջ պատկառելի է Նոր Ջուղայի գաղթօջախի դերը: 17-րդ դ. Սբ. Փրկիչ վանքում բացվեց Իրանում առաջին տպարանը: Այժմ էլ Նոր Ջուղայում կա 14 հայկական եկեղեցի: Իսկ Թեհրանի համալսարանում 1969-70 թ. ստեղծվեց հայագիտական ամբիոն:

Գեւորգ Հինթլյանի հոդվածը նվիրված է Երուսաղեմի հայ համայնքին: Արդեն 4-րդ դարում Երուսաղեմ էին այցելում բազմաթիվ հայ ուխտավորներ, կային հայկական եկեղեցիներ, շատ հոգեւորականներ բնակվում էին քաղաքում: Իսկ բուն համայնքը կազմավորվեց 7-րդ դարում, երբ հիմնվեց պատրիարքարանը: Պատրիարքարանի ձեռագրերի հավաքածուն (4000 ձեռագիր) երկրորդն է Երեւանի Մատենադարանից հետո եւ ընդգրկում է 10-18-րդ դարերը: Երուսաղեմի հայկական թանգարանում պահվում են նաեւ թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրեր, հայկական ասեղնագործության ընտիր նմուշներ: Քաղաքի հայկական շատ եկեղեցիների պատեր ծածկված են Քյոթահիայի (Կուտինա) գունավոր պատկերազարդ հախճապակիներով: Կան 17-18 դդ. որմնանկարներ եւ միջնադարյան քանդակազարդ փայտյա դռներ:

Տիգրան Գույումճյանը գրել է ամերիկահայերի մասին, որոնք կազմում են սփյուռքի ամենամեծ հայ համայնքը (շուրջ մեկ միլիոն մարդ): ԱՄՆ-ի տարածքում հայտնի առաջին հայը 1618 թ. Վիրջինիայում հաստատված ծխախոտի փաճառական Մարտինն էր: Իրանահայ Գեւորգը նույն գաղութում մետաքսագործություն ծավալեց 1650-ական թթ.: Հայերի առաջին մեծ խումբը կազմում էին անցյալ դարասկզբին Նոր Անգլիա ուսման եկած երիտասարդները: Արեւմտահայերի ջարդերի ու հալածանքների հետեւանքով 1900 թ. ԱՄՆ-ում արդեն բնակվում էր 15 հազար, իսկ 1924 թ. ավելի քան 100 հազար հայ: Երկրորդ աշխարհամարտից հետո զանգվածային նոր գաղթ սկսվեց Եգիպտոսից, Սիրիայից, Իրաքից, Թուրքիայից, Ռումինիայից, Լիբանանից, Իրանից, ինչպես նաեւ բուն Հայաստանից: Ամերիկահայ աշխարհահռչակ արվեստագետներից են Ռուբեն Մամուլյանը, Ալան Հովհաննեսը, Ռուբեն Նալյանը, Արշիլ Գորկին (Ոստանիկ Ադոյան), Վիլյամ Սարոյանը, Սայլ Ձ. Ամեբը եւ ուրիշներ:

Հանդեսի հայկական համարն ավարտվում է հայոց պատմության համառոտ ժամանակագրությամբ, մատենագիտական եւ բառային ցանկով:

ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Կարծիք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՏՈՄԱԿԱՅԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԿԼԻՆԻ 1,5-2 ՏԱՐԻ ՀԵՏՈ

Հակառակ որ ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կարծիքով ատոմակայանը հնարավոր է շահագործել կես տարուց, մասնագետներն այլ կերպ են մտածում: Ինչպես «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակցին հայտնել է ՀՀ էներգետիկայի նախարարության պատասխանատու աշխատակից **Արտօ Մարտիրոսյանը**, անցյալ տարի ֆրանսիական «Ֆրամատոմ» եւ «Էլեկտրիսիտե դը Ֆրանս» ֆիրմաները սկսել են հայկական ատոմակայանի մանրամասն հետազոտումը: Հետազոտման նպատակն է.

ատոմակայանի այժմյան վիճակի եւ նրա անձնակազմի ճշտումը,

ատոմակայանի վերակառուցման եւ վերականգնման, նրա աշխատանքը վերահսկելու համար անհրաժեշտ անձնակազմի պատրաստմանն ուղղված աշխատանքների ծավալի որոշումը,

ատոմակայանի բացման նախապատրաստման ժամկետի որոշումը,

ատոմակայանի գործունեությունը վերսկսելու աշխատանքների մոտավոր արժեքի եւ միջոցների որոնումը եւ այլն:

Հետազոտությունների արդյունքների ամբողջական հաշվետվությունը ՀՀ էներգետիկայի նախարարություն կներկայացվի այս տարվա մարտին: Այս հետազոտական աշխատանքները ֆինանսավորում են ԵՏՀ-ի (Եվրոպական տնտեսական համագործակցություն) կողմից «ՏԱՍԻՍ» ծրագրի շրջանակներում: Օտարերկրյա ֆիրմաները կարող են օգնություն ցույց տալ ավտոմատիկայի, վերահսկող չափիչ սարքերի եւ ամենակարեւորը` վաղ ախտորոշման համակարգի ձեռք բերման գործում: Հայկական կողմն արդեն ձեռք է բերել այդպիսի մի համակարգ: Այս համակարգը պետք է տեղադրեն արեւմտյան ֆիրմաները: Հայկական ատոմակայանի աշխատանքները վերսկսելու համար օգնություն են խոստացել Եվրոպական տնտեսական համագործակցությունը, արեւմտյան բանկերը, ՄԱԳԱՏԷ-ն եւ այլ կազմակերպություններ: ԵՏՀ-ն, ՄԱԳԱՏԷ-ն եւ Վերականգնման ու զարգացման եվրոպական բանկը որոշում են ընդունել առաջին սերնդի ատոմակայանների անվտանգությունը բարձրացնելու համար մի քանի միլիարդ դոլլար հատկացնելու մասին (այդպիսի ատոմակայաններ կան Հայաստանում, Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Լիտվայում, Բուլղարիայում եւ այլ երկրներում. սրանք չեն համապատասխանում անվտանգության ժամանակակից կանոններին եւ նորմերին): Հավանական է, որ այս ռեակտորների կանգնեցումը կդժվարացնի այդ երկրների առանց այն էլ ծանր տնտեսական դրությունը: Հաստատվել են այս ատոմակայանների աշխատանքի ժամկետները` 8-10 տարի, մինչեւ փոխարինող հզորությունների տեղադրումը:

Բացի դրանից, Դաշնակցային Ռուսաստանի ատոմային էներգետիկայի նախարարությունը, լինելով ժառանգորդը ԽՍՀՄ ատոմային էներգիայի արդյունաբերության նախարարության, որը ժամանակին նախագծել, կառուցել եւ շահագործել է հայկական ատոմակայանը, մեր հիմնական գործակիցն է: Ռուսաստանի նախարարությունը խոստացել է հայկական ատոմակայանի աշխատանքները վերսկսելու համար անհրաժեշտ ֆինանսական, նյութատեխնիկական միջոցներ հատկացնել, ինչպես նաեւ մասնագետներ տրամադրել: Ռուսաստանյան այլ կազմակերպություններ նույնպես համապատասխան օգնություն ցույց կտան:

Հայկական սփյուռքը, որը զարգացած երկրներում ատոմային էներգետիկայի բնագավառում բավականին խոշոր եւ ազդեցիկ ներկայացուցիչներ ունի, հայկական ատոմակայանը բացելու համար նույնպես առաջարկում է իր ֆինանսական, գիտական եւ տեխնիկական օգնությունը: Ինչպես հայկական, այնպես էլ ռուսական մասնագետների կարծիքով, հայկական ատոմակայանի աշխատանքի վերսկսումն իրականում հնարավոր կլինի 1,5-2 տարի հետո: Ընդ որում, ինչպես մասնագետներն են կարծում, եթե ատոմակայանը չվերսկսի իր աշխատանքը, այս ոեժիմի անվտանգության ապահովման համար, այսինքն` երկարատեւ կանգնեցումների համար տարեկան անհրաժեշտ է ծախսել մոտ 2 մլրդ. ռուբլի (անցյալ տարվա վերջին գներով): Այս տիպի ատոմակայաններ են աշխատում նաեւ այլ երկրներում եւ գտնվում են շատ ավելի վատ վիճակում, իսկ հայկական ատոմակայանում, նրա շահագործման ողջ ընթացքում ատոմակայանի անվտանգությունը եւ հուսալիությունը բարձրացնելու համար են միջոցառումներ անց կացվել, որոնց թվում` շինությունների կոնստրուկցիաների սեյսմակայունության ուժեղացում, հին սարքավորումների փոխարինում ավելի ժամանակակիցներով:

Նախատեսվում է արտասահմանյան, հայկական, ինչպես նաեւ համագործակցության երկրների մասնագետների ուսումնասիրությունների արդյունքների հիման վրա ստեղծել ամփոփիչ մի փաստաթուղթ:

Հարկ է հիշեցնել, որ անցյալ տարի հենց այս ժամանակ կառավարական հանձնաժողով էր աշխատում (այն ստեղծվել էր համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1992 թ հունվարի 10-ի թիվ 5 որոշման): Հանձնաժողովն աշխատում էր պետական նախարար Վիգեն Չիթեչյանի նախագահությամբ եւ պատրաստել էր հաշվետվություն վերնագրված «Հայկական ատոմակայանի շահագործման հետ կապված բազմակողմանի հետազոտության արդյունքների մասին»: Սակայն, Ա. Մարտիրոսյանի խոսքերով, մինչեւ հիմա այս փաստաթուղթը ոչ մի տեղ չի ներկայացվել եւ չի ստորագրվել ոչ մեկի կողմից: Իսկ այժմ վերջին խոսքը Գերագույն խորհրդինն է, քանի որ ատոմակայանի բացման աշխատանքները կծգձգվեն մինչեւ հայկական խորհրդարանի համապատասխան որոշման ընդունումը:

ՆՏ

Արձագանք

ՊԱԿ-ի նախկին նախագահը սպառնում է

«Փախչելն ու թաքնվելը տղամարդուն վայել չեն», գրում է Ադրբեջանի ՊԱԿ-ի նախկին ղեկավար Վագիֆ Հուսեյնովը: Իր լրագրային հրապարակման մեջ նա ընդգծում է, որ սպասում է ձերբակալման եւ մտածում է, թե ինչպես է իրեն պաշտպանելու այդ իրավիճակում: Նա ընդգծում է, որ «Արեւելքին բնորոշ գծերից` անհանդուրժողականությունից, վրեժխնդրությունից եւ հավակնահարդարից բացի, առկա է ընդդիմության իշխանությունների նվազեցման պարագաներ ցանկությունը»: ՊԱԿ-ի նախկին ղեկավարը դա բացատրում է ուրիշների ձերբակալությամբ իրեն վախեցնելու, ժողովրդի ղժգոհությանը նպատակահարմար ուղղություն տալու իշխանությունների ձգտմամբ: Վ. Հուսեյնովը հիշեցնում է, որ ինքը միայն երկու տարի է եղել ՊԱԿ-ի նախագահ, որից մեկուկեսն անցկացրել է Չայլենդում (Գետաշենում), Գերանբոյում, Ղարաբաղում եւ Հայաստանին սահմանակից գոտում: Դրա հետ մեկտեղ նա պարզ հասկացնում է, որ իր ձերբակալությունը լավագույն խաղաքարթությունը կլինի, որտեղ ժողովուրդը ճշմարտությունն իմանա 1990 թ. հունվարյան դեպքերի մասին: Նա նշում է, որ ինքը առանց մարտի չի հանձնվի եւ ակնարկում է, որ հարցազրույցներ, հրապարակումներ, փաստաթղթեր ունի: Այնպես որ, հարկ եղած դեպքում կարող են հայտնվել ներկա իշխանությունների համար շատ տհաճ փաստաթղթեր: Այդ ժամանակ պարզ կդառնա, թե ով ինչ է եղել 1990 թ. հունվարին: Այնուհետեւ Վ. Հուսեյնովը նշում է, որ ներկա իշխանություններն ամեն ձեւով խախտում են օրենքը, մասնավորապես, ձերբակալում են պատգամավորներին: Նա ընթերցողների ուշադրությունն է հրավիրում նաեւ Խոջալուի պատգամավորական հանձնախմբի վրա, որի առաջիկա հերթական հաշվետվության մասին հայտարարվել էր, բայց մինչեւ օրս ձայն չկա: Ասես շաղկապելով 1990 թ. հունվարի եւ Խոջալուի «ողբերգությունները», նա ակնհայտորեն հասկացնում է, որ դա միեւնույն ձեռքի գործն է:

ՆՏ

Լեզու

Կաղկում ենք

Կաղկում ենք, սիրելի հայեր: Շատ ենք կաղկում օտարին: Մեր առուտուրն օտարից արժէքներ վերցնել գիտէին միշտ հայացնելով, մեր ազգայինը դարձնելով: Մենք կարծես նրանց սերունդը չենք: Ուղղակի կաղկում ենք:

Սկսենք մեր ուսումնական ծրագրերից` դպրոցական եւ բուհական: Դրանք մեծ մասամբ ռուսաստանեան ծրագրերի պատճէնումներն են: Մի օրինակ. Ռուսաստանի դպրոցներում ռուսաց լեզուն ուսուցանում են գլխաւորապէս քերականութեամբ: Նոյնը մենք ենք անում մեր ծրագրերով ու դասագրքերով, հաշուի չառնելով, որ եթէ ռուսերէնի քերականական ուսուցումը նպատակայարմար է, ապա հայերէնինը կարիք ունի աւելի շատ ուսուցման այլ եղանակների, մեր աւանդականի օգտագործմամբ: Եւ այսօր հայկական դպրոցի շրջանաւարտը յաճախ քերականական կանոններն անգիր առում է, բայց հայերէն գրագէտ գրել ու խօսել չգիտի: Ռուսական առուել կամ պակաս պատճէնումներ են նաեւ մաթեմատիկայի, աշխարհագրութեան, կենսաբանութեան եւ այլ առարկաների ծրագրերը:

Կամ մեր Գերագոյն խորհրդի ընդունած օրէնքները յաճախ Ռուսաստանում ընդունուած օրէնքների մօտաւոր կամ նոյնական պատճէնումներն են: Հետաքրքրական է. Ռուսաստանում ռուսաց լեզուի պաշտօնականութեան օրէնք չեն ընդունել, պարզ է թէ ինչու` ռուսերէնը վտանգուած չէ (հենց է ուրիշ լեզուների վտանգում): Մեր խորհրդարանն էլ ահա որքան ժամանակ չի ընդունում հայոց լեզուի պաշտօնականութեան օրէնք, թէեւ դրա կարիքը շատ մեծ է եւ մի՞թէ պատճէնումներ չեն մեր արդի պետական կառոյցները: Ռուսաստանում կան Գէ-ի մշտական յանձնաժողովներ, մենք էլ ունենք, եւ այս մի բուռ Հայաստանում ունենք մի շարք նոյնանուն նախարարութիւններ եւ յանձնաժողովներ: Նոյնը եւ խորհրդականները, պետական նախարարները. ինչպէս Ռուսաստանում է, այնպէս էլ մեզանում է: Հաշուի չենք առնում, որ Ռուսաստանը համայնական է, իսկ Հայաստանը մանրադիտակային:

Հիմա էլ բանակ ենք ստեղծում` դարձեալ ռուսական պատճէնով:

Հեռուստատեսութիւնը: Երեւանը պաշտօնում է Մոսկուայից: Հաղորդաշարերը նոյն բնոյթի, հաղորդավարների խօսքը մոսկովեանի տժգոյն պատճէն: Նրանք սկսեցին խօսել առանց կարդալու, մերոնք էլ ընդօրինակեցին, նրանք արագախօսութեան անցան, մերոնք նոյնպէս: Նրանց «ժամանակը» երկու հոգի էին հաղորդում, մերոնք էլ զոյգ էին, նրանցը դարձաւ «Լուրեր», եւ մի հոգի սկսեց հաղորդել, մեր «Լրաբերն» էլ մէկը սկսեց հաղորդել եւ այսպէս անվերջ:

Մեր լեզուական կաղկումն ամենից ուժեղ է Հայաստանի ռուսախօս հայերի սռուար համայնքներում. հազարաւոր հայ ընտանիքներ են ռուսերէն խօսում ու գրում, այսպէս ասած` «աւագ եղբօր, Պուշկինի, Լենինի (եւ այլ նմանների) մեծ լեզուով»: «Հայերէնը մինչեւ Տաշիր է»: Նոյն «մեծ լեզուով» այլասերիչ թերթերով հեղեղել են այս փոքրիկ երկիրը: Մեր օտարամոլ լրագրողներն էլ չեսիի (գլորամտիէի) պէս վրայ են ընկնում այդ օտարալեզու առակաձևութեանը: Այդ լեզուով են այսօր մեզանում տարածւում նաեւ սեռագրական այլանդակ գրքոյկները:

Յունուարի 8-ին հազւագիւտ լուսաւորիչ հեռացոյցի պաստառին երեք հոգի յայտնուեցին: Հաղորդավարը հայերէն հարց էր տալիս: Կողքի սեւամազ, սեւ այտուղեղ երիտասարդ հայը բերանը բացեց ու սկսեց պատասխանել ռուսերէն: Այն էլ զեղխացուած, կիսագրագէտ ռուսերէն: Հաղորդավարը կրկին մի քանի անգամ դիմեց հայերէն, երիտասարդը համառօրէն իր զզեհիկ ռուսերէնն էր մէջ գցում: Կաղիկները շատ համառ են լինում: Ընկերս, որ հիւր էր մեզ մօտ, ասաց. «Ամաչում եմ, որ հայ եմ»:

Հայախօսներն էլ երբեմն ջանում են ես յմնալ օտարալեզուներից, տարբեր առիթներով ուզում են ցոյց տալ իրենց հմտութիւնը «մեծ լեզուի» ոլորտում: Շատերն էլ հայերէն խօսելիս ռուսերէն են լցնում մէջը *տոչկէս, նու, տոչնօ, վոբշէմ, վարշէ, դաժէ, պոնյատնայի, պադումայես, լիֆտ, տիպա, մաղաժ, գոմիկ, ծխելիզըր, պաժալո, պաղուսայ, ռուլկա, սումկա, ասանովկա, կոլխոզ, կլասս, սոկ, զալ, մոստ* եւ այսպէս անվերջ:

Մեր «խոշոր» մտաւորականներն էլ (ինտելիգենցիա) հայոց գրաւոր խօսքն են աղարտում օտար բառերի առատութեամբ: Օրերս հայ համայնավարների «Մեր խօսքն» էի կարդում, աչքեցրին անհամար օտար բառերը: Ահա մի յօդուածի մէջ (Քաղցրախօս յորդորներ..., 92, թ. 5) տեղ գտած օտար անհարկի բառերի միայն մի մասը. *լիդեր, կուրս, մակրո, միկրո, ստրատեգիա, օբյեկտ, անախրոնիկ, կոնցեպտ, ինտեգրացիա, ռիթմ, ռեալ, պոզիցիա, մոդել, ռացիոնալ, մասշտաբ, մասսա, ֆունկցիա, օրգանիզմ, լոզունգ, էվոլյուցիա, կոնսեյեր, պրոպագանդա, էքսպոն, ապոլիտիզացիա, պրոցես, ագենտ, մեխանիզմ, դեֆիցիտ, դեստրուկտիվ, կաստրացիա, ինտերեսներ, էկզոգենային* եւ այլն: Այս բառերը թէեւ տարբեր ծագում ունեն, բայց բոլորը ռուսերէնից են լցուել «Մեր խօսքի» էջերը եւ բոլորը հայերէն համարժէքներ ունեն: Հայ համայնավարները պնդում են, թէ իրենք ազգային են: Լաւ ազգային են` կատեգորիկ ինտերեսիս միկրո դեստրուկցիա, մակրո ստրատեգիա:

1984 թ. Վրաստանում էի, շատ հիմնարկներում եղայ, այդ թւում բուհականում: Մենք ինչ փակերէն էր: Մեր համանման հիմնարկներում 1992 թ. (անկախացած Հայաստանում) նոյն բնոյթի գրութիւնները ռուսերէն են գրում («պաշտօնական լեզուն նոյն են, ո՞նց կլնի հայերէն»):

Մենք շատ կաղկութիւն է նաեւ, երբ հայերս իրար տեսակցելի ենք դիմում Ամմին Սարգիսովնա, Գարեգին Ավոբիչ: Փնտրել ու չեմ հանդիպել երկու վրացու, որ իրար միջեւ ու ովեւ ով դիմեն, ասում են` բատոնո, քալբատոնո: 1987 թ. Բաթումում էի: Յատուկ փնտրում էի արտաքսանցիներ, որ միմեանց ովիչ կամ ովնա ասեն: Չկար նման բան: Իրար դիմում էին մուալիմ, էֆենդի, խանըմ բառերով: Մերձբալթեան երկրներում էլ եմ գնացել, տեղի ազգութիւնների մէջ ովիչների ու ովնաների հետքը չկար: Այդպիսի հետք չգտայ նաեւ Լեհաստանում, Չեխիայում, Հունգարիայում, Եգիպտոսում... Չկայ ու չկայ: Երեւի աշխարհում ռուսներից բացի մէկ էլ մենք ենք, կաղկելով նրանց, այդպէս դիմում:

Մեր անունների մասին շատ է գրուել: Գրեթէ մոռացել ենք մեր Սանուշակը, Հերիքնազը, Ծաղիկը, Վարդանուշը, Ծովինարը, Սիրանուշը, Իսկուհին, Սրբուհին եւ միւս չքնաղ անունները, փոխարինել ենք այսպիսիներով` Մառուսյա, Լյուսյա, Ալլա, Կածյա, Ռոզա, Կանալիզացիա, Նածյա, Լյուդա, Վալյա, Սերյոժա, Միշա, Սաշա, Ճուշա, Գրիշա, Բուլդոն, Չեծ լյակ, Վլադիմիր, Վալոդ, նաեւ Լաուրա, Միդա, Լիանա (առ. աh, հա,- մեր փափկասուն հայ տիկինների ախորժանքը) եւ այսպէս շարունակ:

Չեմ ուզում շարունակել մեր կաղկելու այս մի բնագաւառի օրինակները, շատերը վերջ չունի, հիմա անցնենք կաղկութեան մի այլ ասպարէզ:

- Հելոու...
- Օ քեյ...
- Գուդ բայ...

Ոմանք ասում են` ռուսերէնից պրծանք, հիմա էլ անգլերէնն է մէջ ընկել: Ճիշտ չէ: Ռուսերէնից չենք պրծել, նրա իշխանութիւնը մնում է ու ծաւալւում: Դրան զուգարկուել է անգլերէնը, աւելի ճիշտ ամերիկերէնը (ասում են ընթերիկըն լանգուիջ):

Քաղաքականով մեր բարձրանալիս աջ կողմի բարձունքում զեղեցիկ ըէնք կեսունք: Ամերիկեան համալսարան: Տեսնում եմ ներս ու մտածում, թէ որ երկրում եմ: Հայոց լեզուն արգելուած է: Հայ աղջիկներ ու տղաներ միմեանց հետ ամերիկերէն են բլբլացնում, շարժումները ամերիկեանի ընդօրինակումներ են:

Հայաստանում արժաս են զգել ամերիկեան սօները: Այդպիսի մի սօսի ակնատես եմ եղել: Պատերին ամերիկերէն, խօսում ու երգում են այդ լեզուով: Այն էլ մեծ ախորժակով, ժպիտներով: Եւ դրանք հայ են համարւում: Այս տարուայ յունուարի 13-ին հեռուստատեսութեամբ հայ երեխաների հանդէս էր: Պարում էին ու երգում միայն ամերիկանագլերէն: Եւ այնպէս ճիշտ էին արտասանում օտար բառերը զգուելիութեան աստիճան:

Չարենցի փողոցում «կազինօ» կայ: Ցուցանակները միայն ամերիկերէն: Գիշերներն այլանդակ խնջոյքներ: Չեմ հաւատել, թէ Երեւանում քանի նկուղային եւ ոչ նկուղային դուքան կայ, որոնց ճակատին մեսրոպեան մէկ տառ անգամ չկայ: Ամերիկացուած են:

Երեւանի հեռուստատեսութիւնը նաեւ մասնագիտացել է ամերիկեան, թող ներուի ասել, երգեր հաղորդելու բնագաւառում: Կիսամերկ մի կին (կամ խնկլազարի նման տղամարդ) ոտքերով, ձեռքերով կասաղի շարժումներ է անում եւ զռռզռում: Խօսքերն էլ դասարկաբանութիւն: Գուցէ ամերիկացիների համար դա երգ է, բայց ի՞նչ առնչութիւն ունի այն մեր ժողովրդի, հայ արուեստի հետ: Հայ ծնուած մարդու համար դա վայրենութիւն է: Մեր հայերի մէջ էլ մի քանիսը կան (գուցէ շատ են, չգիտեմ), գլխաւորապէս աղջիկներ, որոնք իրենց կոտրում են, որ կաղկեն ամերիկացի «ուսանողին»: Եւ շատ աւելի այլանդակ են: Ուրիշին կաղկելը միշտ էլ այլանդակ է լինում: Մի նման կարգի աղականութիւն էլ ամերիկեան սեռագրական կամ կրակոցային շարժանկարներն են: Հասանելի, կան ամերիկեան նաեւ լաւ ժապաւէններ, բայց մեզ հրամցնում են սալանք:

Հայոց լեզուն էլ օրաւուր ու աւելի աղարտւում է նաեւ ամերիկեան բառերով` մենեջեր, բրիֆինգ, դիզայն, բիզնես, բիզնեսմէն, շոու, կաղիսալ-շոու, խիթ, ինքը, մարկետ, կոնիգ, բրաւզ, բոկեր, թիմերսաւ եւ այլն:

Այ սիրելի հայեր, մինչեւ ո՞ւր: Մինչեւ ո՞ւր աստիճան կարելի է կաղիկ լինել: Հիմա լաւ հասկանում եմ Իսաւի խօսքերը, որ անգիտում կոչ էր մղում իրանի ամերիկանացման դեմ: Եթէ մենք էլ այդ չարակի առաջը հիմա չառնենք, յետոյ ուշ կլինի: Սա շատ արագ տարածուող համաճարակ է:

Եւ այսպէս, ռուսացած-ամերիկացած Հայաստան:

Մենք այս կերպ ազգային դիմագիծը պահպանել չենք կարող: Եւ ոչ էլ ուրիշներին կաղկելով յաղթանակներ կտանենք:

Կայ, իհարկէ, մի մխիթարութիւն, այն, որ մեզանում, բարեբախտաբար, կաղկութեանը հակառակ հոսանք էլ ունենք: Յանուն հայեցիութեան կռուողներ կան: Նրանք են յուսադրում:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԳԵՐՄԱՆԻԱ-ԱԴՐԲԵՋԱՆ. ՀՆԱՐԱՎՈՐ Է ԱՌԱՋԸՆԹԱՑ

Տարածված այն կարծիքին հակառակ, թե Գերմանիան ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի համեմատությամբ «սրտառողական դիրք» է բռնել Ադրբեջանի հետ տնտեսական կապերի զարգացման հարցում, դրանք բավական հաջող են զարգանում: Գերմանիան իր աշխատանքը յուրովի է կառուցում: Օրինակ, ադրբեջանական ֆիրմաների հետ «Բրիթիշ փեթրոլիում»-ի համագործակցության հաստատման համար Մարգրեթ Թետչերը հետը Բաքու տարավ Մ. Հեզլթայնին: Դա նման էր ռեժկայացման: Մինչդեռ Գերմանիայում կան Ադրբեջանի հետ գործակցող ֆիրմաներ: Դրանք զբաղվում են ոչ թե առեւտրով, այլ ապրանքների արտադրության կազմակերպմամբ, այսինքն ներդնում են բերում դեսություն:

Ադրբեջանի եւ Գերմանիայի տնտեսական ու մշակութային հարաբերությունները վաղեմի պատմություն ունեն: Ադրբեջանի տարբեր շրջաններում եղել են գերմանական համայնքներ: Կային են եղել նաեւ 1918-20 թթ.: Հարաբերությունների զարգացմանը հարված է հասցնում այդ շրջանում մղվող պատերազմը: Գերմանիայում նաեւ հիանալի հասկանում են, թե որքան դժվար է սոցիալիզմից կապիտալիզմին անցնելը: Նախկին ԽՍՀՄ-ի երկրների հետ վարվող Գերմանիայի քաղաքականության մեջ նկատելի է առնվում նախ եւ առաջ գերմանացիների բնակչությունը որեւէ շրջանում: Ահա թե ինչու ուշադրության կենտրոնում են Ռուսաստանը, Ղազախստանը, Ուկրաինան եւ մասամբ Ուզբեկստանը: Վրաստանի հետ լավ հարաբերությունների զարգացման վրա, ավանդական պատճառներից բացի, որոշակի ազդեցություն է գործում նաեւ Դ. Գենշերի եւ Է. Շեւարդնաձեի անձնական մտերմությունը:

Գերմանացիները հաճախ ընդունում են Ադրբեջանի ղեկավարությանը, քանի որ այնտեղ ներդրումներ կատարել ցանկացող գերմանական ֆիրմաները պետք է ամեն ինչ իրենք անեն: Այն տպավորությունն է ստեղծվում, թե գերմանական բազմաթիվ ֆիրմաներից նրանք ուզում են ընտրել լավագույնը: Դա կարելի է հասկանալ, երբ վունքների պաշտպանության մասին:

Խորհրդարանի հաջորդ ընտրությունները պետք է լինեն ազատ եւ ժողովրդավարական: Պատերազմի ավարտից հետո հնարավոր է նաեւ Ադրբեջանում ժողովրդավարության ամրապնդումը: Թ. Թերսկենը գտնում է, որ խաղաղության հաստատման համար պետք է, որ նախ եւ առաջ դրան պատրաստ լինեն Հայաստանն ու Ադրբեջանը: Սակայն կողմերը չեն ձգտում գործակցության: «Ռուսաստանի եւ Գերմանիայի միջեւ նույնպես սիրո զգացում չկա: Բայց մենք գործընկերներ ենք: Այդ ամենը չպետք է խանգարի տնտեսական եւ մշակութային համագործակցությանը: Բացի դրանից, շրջանում կան այնպիսի ուժեր, որոնք հարստանում են պատերազմի, այդ թվում նաեւ մարդկանց արյան հաշվին: Նրանք նույնիսկ մարդասիրական օգնությունը համարում են անձնական հարստացման միջոց», գտնում է Թերսկենը:

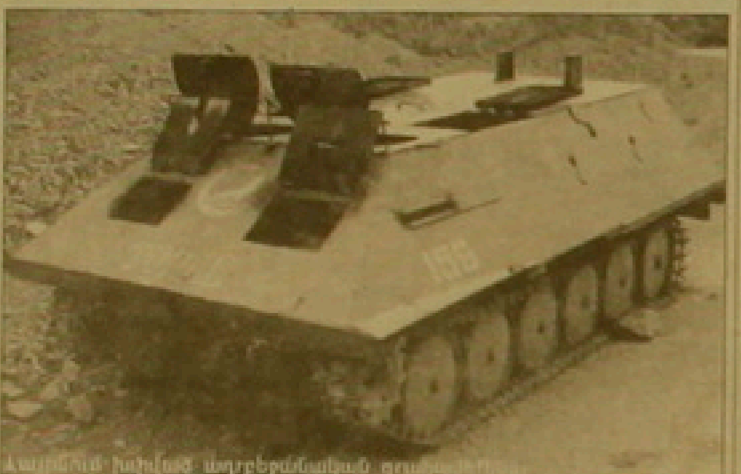

խոսքը նավթի մասին է: Բայց մյուս ճյուղերի հարցում Ադրբեջանի ղեկավարությունը պետք է հասկանա, որ ապագա համագործակցության մեջ շատ բան կանխորոշվում է նաեւ Բաքվում Գերմանիայի դիվանագիտական ներկայացուցչության հանդեպ դրսեւորվող վերաբերմունքով: Ներկայացուցչությունն այժմ տեղավորված է սովորական բնակարանում եւ անհարմարությունների պատճառով չի կարող հյուպատոսական աշխատանք կատարել: Բացի դրանից, մի շարք պատճառներով գերմանացի դիվանագետները չեն կարողանում մանրամասն տեղեկություններ ստանալ երկրի դեպքերի մասին: Ադրբեջանում Գերմանիայի ներկայացուցիչ Թոմաս Թերսկենը ողջունում է հանրապետությունում մամուլի ազատությունը, բայց չի կարող որեւէ բան անել մարդու իրա-

ՆՏ

Ռուսաստան

Ա. Ռուցկոյը չի կասկածում

Ռուսաստանի իշխանությունների ողջ շերտերը՝ շրջանայինից մինչեւ նախարարություններ եւ գերատեսչություններ, կաշառակերներ են, հայտարարել է Ռուսաստանի փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյը հունվարի 27-ին Մոսկվայում կայացած արհմիությունների աշխատողների կենտկոմի պլենումում: Նա հայտնեց, որ իր տրամադրության տակ ունի «կաշառքի եւ կաշառակերության հազարավոր փաստեր»: «Միայն 1992 թ. ընթացքում, հայտարարեց Ռուցկոյը, առանց հսկողության արտասահման են անցել 5 միլիարդ դոլլար արժողությամբ հումքային ապրանքներ եւ մետաղ: (Ռուսաստանի արտաքին պարտքը 1993 թ. սկզբին կազմում է 75,8 միլիարդ դոլլար): Նախօրեին Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի տված հրամանով Ռուցկոյը գլխավորում է կաշառակերության եւ կազմակերպված հանցագործությունների դեմ պայքարի միջգերատեսչական հանձնաժողովը:

Ռուսաստանի փոխնախագահը հայտնեց, որ իրավապահ մարմինների համառուսաստանյան խորհրդակցությունում, որը նախատեսված է փետրվարի 12-ին, «կմշակվեն լուրջ միջոցներ, որոնք ոչ միայն ընդունելի են Ռուսաստանի ղեկավարության, այլեւ երկրի ողջ բնակչության կողմից»: «Մենք չենք կասկածում, նշեց Ռուցկոյը: Այլեւս ոչ մեկին թույլ չենք տա հարստահարել հասարակությանը բեկուզ պետության հաշվին»: Փոխնախագահի խոսքերով, անթույլատրելի է այն վիճակը, երբ բնակչության 90 տոկոսը «հազիվ ծայրը ծայրին է հասցնում», իսկ 10 տոկոսը նրանց հաշվին հարստանում են: ■

Լուրերի Հոսք

Պատրաստվում են ԱՊՀ վարչապետների հանդիպմանը

Փետրվարի 1-ին Մոսկվա կայցելի ԱՊՀ տնտեսությունների ղեկավարների խորհրդի եւ կառավարությունների ղեկավարների խորհրդի աշխատանքային խմբի համակարգող Իվան Կորոչենյան: Ակնկալվում է, որ նա Ռուսաստանի ղեկավարության ներկայացուցիչների հետ կքննարկի մարտի 12-ին Մոսկվայում կայանալիք ԱՊՀ երկրների վարչապետների հերթական հանդիպման նախապատրաստման շրջանակներում: «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում Ի. Կորոչենյան նշեց, որ Մոսկվայում ինքը բանակցելու է Ռուսաստանի փոխվարչապետ Ա. Շոխինի, ինչպես նաեւ կառավարության մի շարք պատասխանատու աշխատողների հետ:

Ռուս-հնդկական ռազմական համագործակցություն

1992 թ. Հնդկաստանին Ռուսաստանի ռազմական մատակարարումները կազմել են 73 մլն ինվալյուտային ռուբլի, տեխնիկական աջակցությունը՝ 96 մլն: Այս մասին «ԻՖ»-ին հայտնել է Ռուսաստանի արդյունաբերության պաշտպանական ճյուղերի կոմիտեի նախագահ Վիկտոր Գլուխիխը: Հնդկաստանի խնդրանքով նրան 830 մլն ամերիկյան դոլլարի վարկ է հատկացվել ավիացիության, նավաշինության եւ տանկաշինության երկարաժամկետ ծրագրերը 1992-1993 թթ. ֆինանսավորելու, ինչպես նաեւ Ռուսաստանից հատուկ հանդերձանք գնելու համար: Գլուխիխը նաեւ հայտնել է, որ Հնդկաստանին հանձնվել են МиГ-27М ռազմօդանավի, նրա շարժիչի, սարքավորումների արտադրության արտոնագրեր: Արտասահմանյան երկրներին ռուսական ռազմածովային տեխնիկայի առաքումների մոտ 40 տոկոսն ընկնում է Հնդկաստանին: Ռուսաստանն այդ երկրին տեխնիկապես աջակցում է նաեւ T-72M1 տանկերի եւ БМП-2 հետեւակի մարտական մեքենայի արտադրության կազմակերպման գործում:

Իրավապաշտպանը մեղավոր է ճանաչվել

Ուզբեկստանի Գերագույն խորհրդի դատական կոլեգիան մեղավոր է ճանաչել Ուզբեկստանի մարդու իրավունքների պաշտպանության միության նախագահ Աբդումանոբ Փուլատովին, որը մեղադրվում էր հանրապետության նախագահի պատիվն ու արժանապատվությունը վիրավորելու մեջ: Նա դատապարտվել է 3 տարի ազատազրկման: Սակայն Ուզբեկստանի անկախության առաջին տարեդարձի կապակցությամբ ներման մասին նախագահ Իսլամ Քարիմովի հրամանագրի համաձայն, Ա. Փուլատովն ազատ արձակվեց հենց դատարանի դահլիճում: Ազատ արձակվելուց անմիջապես հետո լրագրողների հետ զրույցի ժամանակ Ա. Փուլատովը շնորհակալություն հայտնեց մամուլին եւ աշխարհի բոլոր իրավապաշտպան կազմակերպություններին, որոնք աջակցում էին իրեն դատավարության ժամանակ: Նա հայտարարեց նաեւ, թե առաջվա պես մտադիր է շարունակել իր գործունեությունը: Ա. Փուլատովը կարծիք հայտնեց, որ իրեն ազատ արձակելը ավելի շատ փոխզիջում գտնելու Ուզբեկստանի իշխանությունների փորձերի արդյունքն է, որոնց վրա ճնշում էին գործադրում Արեւմուտքի հասարակական կարծիքը եւ միջազգային իրավապաշտպան կազմակերպությունները:

Լիտվայում օդին կարժենա 1000 կտրոն

Սոցիալական խմիչքների ներմուծումը հանրապետություն կարգավորելու նպատակով Լիտվայի կառավարությունը որոշել է սահմանափակել առեւտրական այն կազմակերպությունների թիվը, որոնք ակնոհոլ ներմուծելու իրավունք ունեն: Որոշվել է նաեւ խստացնել հսկողությունը ալկոհոլային խմիչքների որակի նկատմամբ: Ենթադրվում է, որ այսօր 400 կտրոն արժեցող օղին կբանկանա մինչեւ 1000 կտրոն: ■

Սպիտակ տան շները, կովերը եւ մկները

Սպիտակ տուն.
Չվածել սրահ

էր: Խրուշչովը ռուսական շնից ծնված պուդինկան նվիրեց Քենեդիներին, որոնց շունը Չառլին, սիրահարվեց նրան, եւ ծնվեցին չորս շնիկներ:

Միացյալ Նահանգների նախագահները համակրանք ունեին ոչ միայն շների նկատմամբ: Նախագահ Ջեկսոնը սիրում էր մկներ, Ռեյգանը թութակ, իսկ Թեոդոր Ռուզվելտը «գազանանոց» ուներ, ուր բնակվում էին կենգուրուներ, օձեր եւ այլն:

Սպիտակ տան պատմության մեջ առաջին ընտրյալ «կատուն» Սոքսը (գույքը) չի ունենալու Բուշերի շան Միլլիի հրապարակային կյանքը: Նրա անձնական կյանքը հեռու է լինելու լուսանկարիչների եւ լրագրողների հետաքրքրասիրությունից, դա է նախագահի դստեր Չելսիի կամքը:

Սպիտակ տան նոր տերերին առաջարկվել է լուսանկարների եւ ծաղրանկարների գիրք պատրաստել Սոքսի մասին: Շատ երեւույթին այդ առաջարկը մերժվել է, այդ առթիվ ակնկալվող մեծ եկամտի հետ միասին: Բարբարա Բուշի՝ Միլլիին նվիրված գիրքը 800 հազար դոլլարի եկամուտ էր բերել:

Բացի նախագահ Լինկոլնից, ամերիկյան նախագահները նախընտրել են շներին: Ռուզվելտի շնով առաջին անգամ «բացոտը կատարվեց» առաջին շան ճանկերի: Նրանից առաջ, նախագահ Հարդինգի շունը նախարարների ժողովի ընթացքում բազմում էր առանձին աթոռի վրա: Ջոնսոնի շունը ննում էր իր տիրոջ ննջարանում: Նիքսոնն իր շնիկին օգտագործեց կարեկցանք հայցելու ամերիկացիներից այն ժամանակ, երբ իր վարկը խախտվել

Այս առթիվ հետաքրքիր է իմանալ, որ Սպիտակ տունը երկու դարի պատմություն ունի: Նախագահական տունը կարող էր կոչվել «Կարմիր տուն», երբ 1800 թ. բացված եւ կարմիր կղմինդրով ծածկված նախագահական առարանքը 1814 թ. չհրկիզվեր անգլիացիների կողմից: Հրդեհի հետքերը ծածկելու համար պատերը ներմակ ներկեցին:

Սպիտակ տունը ոչ միայն նախագահի բնակարանը եւ գործադիր իշխանության կենտրոնն է, այլեւ զբոսաշրջիկության վայր. ամեն տարի մեկ միլիոնից ավել մարդ է այցելում տան 132 սենյակներն ու սրահները:

Սպիտակ տունը սկսել է կառուցվել 1792 թ.: Շենքը երկհարկանի է, նրա նկուղներում են բնդղմնված ամենագաղտնի որոշումները: Տագնապի ժամանակ նախագահը, պարայակույտը եւ բոլոր պատասխանատուները հավաքվում են Situation Room սենյակում, որի պատերը ծածկված են քարտեզներով: ■

Ինֆոր

Ռուսաստանի հարստացված ուրանի մեծ պաշարները մուտք են գործում սեւ շուկա

Մեծ քանակությամբ հարստացված ուրան եւ պլուտոն է կողոպտվում կազմակերպված ավազակախմբերի միջոցով Ռուսաստանի պաշարներից եւ անօրինական ճանապարհներով տեղափոխվում արտասահման: Եկող 5 տարիների ընթացքում այն կարող է մուտք գործել միջազգային շուկաներ եւ այսպիսով՝ հասու կդառնա երրորդ աշխարհի այն երկրներին, որոնք մեծ ցանկություն ունեն միջուկային զենք ստեղծել: Ամերիկյան միջուկային մասնագետ Դեյվիդ Քեյը, որը Պարսից ծոցի պատերազմից հետո ՄԱԿ-ի կողմից Իրաքի միջուկային կենտրոնները վերացնելու նպատակով կազմված հանձնաժողովի նախագահ է նշանակվել, այն կարծիքն է հայտնել, որ Ռուսաստանն ի վիճակի չէ արգելակել այդ հսկայական մաքսանենգությունը, քանի որ խորհրդային այն հետախուզական ծառայությունները, որոնք հաջողությամբ վերահսկում էին նման գործերը, այժմ քայքայվել են եւ չեն կարող իրականացնել նման վերահսկողություն: Գերմանական «Շպիգել» շաբաթաթերթը, որը հրապարակել է Դեյվիդ Քեյի կարծիքը, նշում է, որ START պայմանագրերը մեծապես կնպաստեն, որ տեսքի Ռուսաստանում գոյություն ունեցող 500 տոննա ուրանի եւ 96 տոննա պլուտոնի հարստացված պաշարները ոչնչացվեն: Սակայն, եթե այդ պաշարների անգամ չնչին մասը դուրս գա Ռուսաստանից, բավական կլինի ատոմային ռումբ արտադրելու համար:

Է. Բ.

Մոտիվ

Բնաջնջման վտանգ

Դեռ վաղ է խոսել Ռուսաստանից եւ ԱՊՀ մյուս երկրներից «միջուկային ուղեղների արտահոսքի» մասին, բայց արդեն այժմ պետք է համապատասխան միջոցներ ձեռնարկել միջուկային զենքի տարածումը թույլ չտալու համար, հիշեցրել օրը Մոսկվայում ճամփի ասուլիսում հայտարարել է Ռուսաստանի արտաքին հետախուզության ծառայության տնօրեն Ե. Պրիմակովը: Նա ներկայացրել է ՀԱՆ-ի առաջին ոչ գաղտնի զեկուցագիրը զանգվածային բնաջնջման զենքի տարածման վտանգի վերաբերյալ: Դրա տվյալների համաձայն, այդ զենքի ստեղծման ապրությամբ զբաղվում են կամ դրա ստեղծման հնարավորություն ունեն «սեւ ցուցակում» հայտնված Ասիայի, Աֆրիկայի եւ Լատինական Ամերիկայի 16 երկրներ՝ Ալժիրը, Արգենտինան, Բրազիլիան, Եգիպտոսը, Հնդկաստանը, Իրաքը, Իրանը, ԿԺԴՀ-ն, Լիբիան, Պակիստանը, Սիրիան, Թայվանը, Չիլին, Հարավ Աֆրիկյան Հանրապետությունը, Հարավային Կորեան:

Զեկուցագրի հեղինակների համաձայն, առանձնահատուկ սպառնալիք է ներկայացնում զանգվածային բնաջնջման զենքի տարածման հետ կապված զոյսապահապանական վտանգը: Արդեն այսօր նախկին ԽՍՀՄ տարածքում ճառագայթման շատ վտանգավոր մակարդակ ունեն շուրջ 4 մլն քմ մակերես զբաղեցնող շրջաններ, իսկ ԱՄՆ-ում բացահայտվել է քիմիական եւ ռադիոակտիվ վտանգավոր աղտոտման 15 հազար գոտի: ■

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի Հոսք

Սթրեսի տարածման վտանգ Ուկրաինայում

Դոնեցկի դատախազությունը բացահայտել է մարզի բուժաշխատողների, ձեռնարկությունների ու կազմակերպությունների ղեկավարների կողմից «Սթրեսի կանխման մասին» Ուկրաինայի օրենքի խախտման բազմաթիվ փաստեր: Ինչպես «ԻՏԱՌ»-ին հայտնեց մարզի դատախազության ընդհանուր հսկողության բաժնի պետ Յուրի Չայցեւը, մանկական հիվանդանոցներում խախտվում են գործիքների ախտահանման կանոնները: Վարսավիրանոցներում, ատամնաբուժական կոոպերատիվներում չեն կատարվում մանրէազերծման կանոնները: Նրա խոսքերով, մարզում արձանագրված սթրեսի 44 վիրուսակիրներից 34-ը օտարերկրացիներ են: Իր հերթին «Գոլոս Ուկրաինի» թերթում հակասթրեսային պայքարի ազգային կոմիտեի փոխնախագահ Վիտալի Կորղյումը այն կարծիքն է հայտնել, թե բնապահպանական եւ սոցիալ-տնտեսական բարդ իրադրության պատճառով հանրապետության ամբողջ բնակչությունը ենթակա է վարակման վտանգի:

Կազմում են նոր բառարան

Նորվեգացի եւ ռուսաստանցի մի խումբ բանասերներ ձեռնամուխ են եղել նորվեգերեն-ռուսերեն նոր բառարանի նախապատրաստմանը: Նախնական աշխատանքը շարունակվում է արդեն 20 տարի: Ենթադրվում է, որ բառարանը լույս կտեսնի երեք տարի հետո: Դրա հրատարակման նպատակով Նորվեգիայի արտգործնախարարությունը հատկացրել է 500 հազար կրոն եւ 50 հազար էլ ստացվել է բարեգործական հիմնադրամներից: Հեղինակների կարծիքով, բառարանը մեծ պահանջարկ կունենա, քանի որ նկատվում է ռուսերենի նկատմամբ նորվեգացիների հետաքրքրության մեծական աճ:

Սննդամթերքի բոյկոտ

Նախագահի Պոլ Բիային Ֆրանսիայի ցույց տված աջակցության դեմ բողոքելով, որի վերընտրությունն իրենք վիճարկում են, կամերունցիները բոյկոտում են ֆրանսիական սննդամթերքները: Առաջինը տուժել են «Սկոր» հանրախանութները եւ «Կաստել» գարեջրատները: Վերջիններս մտադիր են արձակել 1200 աշխատողների:

Անգլիական «Ռեյնջեր» Պերմի գործարանում

Ավելի քան երկու տասնյակ տարի է, ինչ Պերմի «Վեյտա» միավորումը Իժեւսկի ավտոգործարանի հավաքման հոսքագծի համար արտադրում եւ առաքում է «Մոսկվիչ» ավտոմեքենայի հիմնական հանգույցները: Մինչդեռ պերմցիները հարուստ նախագծատեխնոլոգիական մեծ փորձ են ձեռք բերել, ստեղծել պատկառելի արտադրական բազա: Իսկ վերջին տարիներին լրիվ ազատվել են պաշտպանության համալիրի ենթակայությունից: Այդ պատճառով էլ Պերմի մեքենաշինարարները որոշեցին արտադրել իրենց սեփական մարդատար ավտոմեքենան եւ ոչ թե «Մոսկվիչ», այլ անգլիական հայտնի «Ռեյնջեր» մակնիշի նմանակը: Մեքենան դասվում է միջին կարգի մեքենաների դասին: Տեսքով այն «Ջիպ» է հիշեցնում, բայց ավելի վեհ տեսքով: Նախատեսված է յուրաքանչյուր հողերի համար եւ ունի բարձր անցունակություն:

Ժիրինովսկին հեռատես չէ

«Լիբերալ դեմոկրատական կուսակցության կողմից գրոհայիններ Իրաք ուղարկելը հակասում է միջազգային իրավունքին եւ դեմ է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի որոշումներին», ասվում է Ռուսաստանի ԱԳՆ հայտարարության մեջ: Փաստաթղթում նշվում է, որ այդ գործողությունը ոչ մի ընդհանուր բան չունի Ռուսաստանի վարած արտաքին քաղաքականության հետ, «հակասում է Պարսից ծոցում կայունության եւ խաղաղության հաստատման... Մեծ ափսոսանքի է արժանի, որ ուրիշների քաղաքական արկածախնդրության համար պետք է տուժեն ռուս երիտասարդները», նշված է հայտարարության մեջ:

Մշակույթ

Գոհար Գասպարյան. «Լավատեսությունը ստեղծագործող մարդու էությունն է»

Համաշխարհային երգարվեստում դժվար է հիշել մեկ այլ դեմք, երբ օպերային երգիչը կամ երգչուհին շուրջ կես դար ծառայած լինի բեմին: Գոհար Գասպարյանը, սակայն, միայն ստեղծագործական երկարակեցությամբ չէ, որ առանձնանում է այդ պատմության մեջ: Նրա անզուգական ձայնը՝ լիրիկոկոլորատուր սոպրանո, եւ դրա հնչեցման անգերազանցելի տեխնիկան ժամանակին հիացրել եւ այսօր էլ շարունակում են հիացնել վոկալ արվեստի նշանավոր գիտակներին: Ինչպես նշել է նրանցից մեկը, «այս դերասանուհին տակնուվրա արեց կոլորատուրի մասին մեր պատկերացումները»: Անվանի երգչուհին համերգներով հանդես է եկել աշխարհի գրեթե բոլոր երկրներում, որտեղ քիչ թե շատ նշանավոր օպերային բեմ կամ համերգասրահ կա: Նա երգել է շուրջ 2000 ներկայացում եւ համերգ, ունկնդրին ներկայացրել 150-ից ավել համերգային տարբեր ծրագրեր: Ընդ որում, երգերը նա կատարել է միմիայն բնագրերով: Բանն այն է, որ նա տիրապետում է յոթ լեզուների. բացի հայերենից, որն արեւմտահայերենի եւ արեւելահայերենի հետաքրքիր համադրություն է, նաեւ արաբերենի, իտալերենի, ֆրանսերենի, անգլերենի եւ այլն: Նրա կատարողական հարուստ անվանացանկից հիշատակենք ընդամենը մի քանիսը. Լակմեի դերերգը Դելիբի «Լակմե» օպերայից, Վիոլետա՝ Վերդիի «Տրավիատա»-ում, Ջիլդա՝ նույն կոմպոզիտորի «Ռիգոլետտո» ստեղծագործության մեջ, Ռոզինա՝ Ռոսինիի «Սեւիլյան սափրիչ»-ում, իսկ ազգային դերերգերից՝ նախ եւ առաջ Անուշը Ա. Տիգրանյանի նույնանուն օպերայում եւ Օլիմպիա՝ Տ. Չուխաջյանի «Արշակ Երկրորդ»-ում:

Նրա մասին շատ-շատ է գրվել՝ մոտ 1500 պատմախոսություն աշխարհի գրեթե բոլոր խոշորագույն թերթերում: Եւ բոլորն էլ գերադրական մակդիրներով ու հիացական արտահայտություններով: Ավ. Իսահակյանը լսելով երիտասարդ երգչուհուն ասել է. «Աղջիկս, դո՞ւ ես սոխակից երգել սովորել, թե՞ սոխակը քեզնից»: «Հայաստանի սոխակին» որոշեցինք հանդիպել այս ծննդյան կենսագրության մեջ հանձնելու համար Ազգային օպերայի եւ բալետի թատրոնի 60-ամյակի առթիվ, եւ զրուցելու այդ թատրոնի երեկվա ու այսօրվա խնդիրների շուրջ:

– **Ինձ, եւ ոչ միայն ինձ, հետաքրքրում է, թե ինչո՞վ է այս դարս օրերին զբաղված «հայոց սոխակը»:**

– Միշտ նույնով: Անկախ բոլոր դժվարություններից, ես պետք է որ օրը մի քանի ժամ երգով պարապեմ: Եւ պետք է անդադար ժամանակ գտնեմ դրա համար: Այս փաստը երբեմն նույնիսկ մեր դրացիներու զարմանքը կշարժե, որովհետեւ այս մռայլ օրերին տարօրինակ է, որ մեր պատուհանից երգի ձայն է լսվում: Բայց անկախ ամեն տեսակ պայմանների, մարդ պետք է ընե այն, ինչի համար որ ինքը կոչված է:

– **Տիկին Գոհար, իսկ ի՞նչ եք հասկապես պատրաստում:**

– Ուշադրությանս կենտրոնը հիմա Դոնիցեթթիի «Պողիկտոս» օպերայի Պավլինեի դերի մշակումն է: Հուսով եմ, որ դիտի երգեմ: Նաեւ համերգային նոր ծրագիր մը կպատրաստեմ հասկապես հայերեն երգերու: Կցանեմ, որ չինապագույն երգեր ունինք, որոնք աննկարելի մոռցված են: Ինչպես գիտեք, արդեն երրորդ տարին է, իմ համերգային բոլոր ծրագրերը ես նվիրում եմ բարեգործական նպատակներու:

– **Հայկական օպերան ունի հին ու հարուստ պատմություն, սակայն գեղարվեստական իրողություն է եւ այն, որ օպերայի եւ բալետի մեր ակադեմիական թատրոնն այսօր 60 տարեկան է: Տարիների հեռվից կարո՞ղ եք պատմել, թե ինչպես եղավ ձեր մուտքը թատրոն:**

– Երբ 1948-ին ես ներգաղթեցի Հայաստան, բնական, իմ ամբողջ երազներուս կենտրոնը Օպերան էր: Ես արդեն գիտեի, լսել էի այն երգիչներու անունները, որոնք օպերային փառքը կհանդիսանային: Երբ եկա ու ներկայացա, ի գի... այս մասին ես առաջին անգամ է որ կխոսիմ, ինձ լսեց հրաշալի դիրիժոր Միքայել Թավրիզյանը եւ մերժեց՝ ըսելով. «Ձայնային մարզանքներու այդպիսի հրավառությունը օպերային անհրաժեշտ չէ», եւ ես կրկնում կրկնեմ երգալ, այլ ոչ թե օպերայում երգել: Հանգամանք, որ հետագայում տարիներ շարունակ մեծ մաեստրոյի տատրապանքը դիտել հանդիսանատեր եւ շարունակ ինձ պիտի ըսեր. «Գոհար, ես քեզ այնպես պաշտում եւ սիրում եմ: Ինչպե՞ս կարողացա քեզ այդպես սխալ գնահատել»:

– **Դուք երգել եք բազմաթիվ դերերգեր: Դրանցից ո՞րն այսօր կուզենայիք առանձնացնել:**

– Բոլոր դերերը, որ ես երգած եմ, բոլոր հերոսուհիները՝ Ջիլդան, Դեզդեմոնան, Լակմեն, Վիոլետտան, Ջուլիետը, բոլորն ալ ունեցել են որոշակի գակման վախճանը: Եւ տարիներու ընթացքին իմ մեջ եղած արտիստական բողոքը այդ չնաշխ կանացի կերպարներու վախճանի համար կպծի: Բայց կա կերպար մը, որու մահվան հետ երբեք չհամակերպվեցա: Անուշն է այդ կերպարը: Թեեւ հիշածս բոլոր հերոսուհիներն ալ ծնվել էին ապրելու համար, բայց Անուշը այնքա՜ն քնքուշ, այնքա՜ն գեղեցկություն կամփոփեր իր մեջ, որ անոր մահը ինձ համար կարծես բնության մը մահը ըլլար: Եւ որքան ալ շատ իմ դերերու ճակատագրերու հետ հաշտվեցա, Անուշի ճակատագիրը միշտ ալ ինձ ցնցեց ու փոթորկեց, միշտ ալ արցունքներ խանեց աչքերես հենց բեմի վրա:

– **Դուք տասնամյակներ շարունակ ականատեսն ու անմիջական մասնակիցն եք եղել երաժշտական մայր թատրոնի փայլուն հաջողությունների: Չեզ համար ուրեմն դժվար չպիտի լինի զուգահեռներ անցկացնել նրա երեկվա եւ այսօրվա վիճակի միջեւ: Որքանո՞վ է այսօրվա թատրոնը կրողն ու ժառանգորդն անցյալի հաջողությունների եւ գեղարվեստական հարուստ ավանդույթների:**

– Գալով համեմատականին այն ժամանակվա եւ հիմիկվա միջեւ, պետք է ըսեմ, որ այն ժամանակվան ավելի հաստուկ էր թատերական ուրիշ մի մթնոլորտ, ուր որ բազմաթիվ էին ներկայացումները, անվանումները: Ի դեպ, սա զարմանք էր պատճառում դրսում: Գիտեք, որ դուրսի օպերային թատրոններում մեզի նման չէ, երբ մենք կինոյի պես պտտում էինք ծրագիրը: Սա ուներ իր թե լավ՝ արտիստների զբաղվածության իմաստով, թե վատ կողմերը: Այժմ այլ են պահանջները, այլ է նաեւ իրավիճակը: Առաջ մենք անհատներու թատրոն էինք, այժմ ավելի շատ անսամբլը կզերիշխե: Ամեն ժամանակ նույնը չէ, ժամանակները կփոխվին, եւ մենք ալ պարտավոր ենք միշտ փոխվիլ: Ես մեծ երախտագիտությամբ կհիշեմ իմ նախկին խաղընկերներուն եւ մեծ, շատ ջերմ սիրով կվերաբերիմ այսօրվա երիտասարդ խաղընկերներուս: Հայ ժողովուրդը, փառք աստծո, միշտ ալ ունի տաղանդավոր անձինք եւ այս դժվարին օրերին ալ մենք ունինք լավ բանետակումբ, լավ ձայներ, լավ երգիչներ:

– **Բայց չէ՞ որ եւ Օպերային թատրոնը, եւ կոնսերվատորիան այս օրերին փակ են: Ինչպե՞ս եք վերաբերվում այս իրողությանը:**

– Դժվարագույն իրողություն է, որովհետեւ եւ թատրոնի երգիչ-երգչուհիները, եւ կոնսերվատորիայի իմ բոլոր սաներն այժմ պարապուրդի մեջ են: Սա, իհարկե, կործանարար ազդեցություն է թողնում նրանց արվեստի զարգացման վրա: Սակայն ես կարծում եմ, որ զարնան հետ միասին կվերականգնենք մեր ջանքերը եւ նվազագույն կորուստներով դուրս կգանք այս վիճակից:

– **Ասել է թե դուք լավատես եք:**

– Այո՛, ես լավատես եմ: Լավատեսությունն առհասարակ ամեն մեկ արվեստագետի եւ ապրելու, եւ ստեղծագործելու ամենակարեւոր պայմաններեն մեկն է: Լավատեսությունը ոչ թե կեղծած, ոչ թե դուրսեն կամ ներսեն պարտադրած: Լավատեսությունն ստեղծագործող մարդու էությունն է, եւ արվեստի մարդը երբ լավատես չըլլա, ուրեմն ինքը դադրած է ստեղծագործող ըլլալե: Ստեղծագործությունն առհասարակ լավատեսություն մըն է: Բայց միաժամանակ կուզեմ ըսել, որ խորապես կմտահոգեն երիտասարդ արվեստագետներու ապրելու եւ սովորելու պայմանները: Հույս ունիմ, թե մեր պետությունը ոգիշի հասկնա, որ վաղվա հոգեւոր մեր առկայծումներու ընձառանն այս երիտասարդությունն է եւ պետք է ա... ինչ ըլլի, որ իրենց սովորելու եւ ... խատելու պայմանները բարելավվ... Սա գեղարվեստականից բացի նաեւ ազգային խնդիր է:

Զրույցը վարեց
ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆԸ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

«Onze Mondial»-ի ընտրյալները
ՖԵՐՆԱՆԴՈ ՌԵԴՈՆԴՈ

Ծնվել է 1969 թ. հունիսի 6-ին Բուենոս Այրեսում: Ազգությամբ արգենտինացի է, կենտրոնական պաշտպան: Խաղացել է Արգենտինայի պատանեկան հավաքականում: Հիմա հանդես է գալիս Իսպանիայի Տեներիֆե խաղաթիմում: 3 անգամ խաղացել է Արգենտինայի ազգային հավաքականի կազմում:

– Այդ Ռեդոնդոն բարձրակարգ ֆուտբոլիստ է եւ շարունակում է խոսել սալ իր մասին,– ասում է ԱՄՆ-ի հավաքականի մարզիչ Բորա Միլուտինովիչը:

Տեներիֆեի մարզական ակումբի 23-ամյա արգենտինացի կենտրոնական պաշտպանին փայլուն ապագա են կանխագուշակում:

Բուենոս Այրեսի հարուստ ընտանիքներից մեկի զավակ Ռեդոնդոն իր 1-ին պայմանագիրն ստորագրեց 10 տարեկանում Արգենտինայի պատանեկան հավաքականի հետ: Երիտասարդական տարբեր թիմերում խաղալով, Ռեդոնդոն հղկեց ձախլիկի իր վարպետությունը եւ աճեց ֆիզիկապես: Նրա հասակը 183 սմ է, քաշը 76 կգ:

1985 թ. Արգենտինայի պատանեկան հավաքականի կազմում նվաճելով «Լիբերտադորես»-ի գավաթը (Լատինական Ամերիկայի գավաթ), 16-ամյա Ֆերնանդոն սկսեց թակել նաեւ ազգային հավաքականի դուռը: Նրան ընդգրկեցին հույսերի (երիտասարդական) հավաքականում, որի գլխավոր մարզիչն էր հանրահայտ Կառլոս Բիլարդոն, այն նույն մարզիչը, որի գլխավորությամբ մեկ տարի անց Արգենտինայի հավաքականը Մեքսիկայում դարձավ նվաճեց աշխարհի չեմպիոնի կոչումը:

Ռեդոնդոյի կարծիքով, Բիլարդոյի ֆուտբոլը սառն էր, սխեմատիկ ու արգելքներով լի: Եվ հիասթափված Ռեդոնդոն, պատրվակ բերելով իր ուսումը, հեռացավ հավաքականից: Դրա հետեւանքով նա 1989 թ. զրկվեց «Ամերիկա» գավաթից եւ 1990 թ. աշխարհի առաջնությունից: Ֆերնանդոն ստիպված տեղափոխվեց Իսպանիա, Տեներիֆե, որի ֆուտբոլային ակումբի մարզիչն էր իր հայրենակից Խորխե Վալդանոն: Աշխարհի վերջին առաջնությունից հետո Արգենտինայի ազգային հավաքականի գլխավոր մարզիչ Բիլարդոյին փոխարինում է Ալֆիո Բազիլեն: Եվ Վալդանոն եւ թե Բազիլեն ֆուտբոլային ներկայացումների կողմնակից են եւ փսահում են Ռեդոնդոյին:

– Նրանց ֆուտբոլային ընկալումը գեղագիտական է, որն ինձ հոգեհարազատ է,– ասում է Ռեդոնդոն:

Վալդանոյի ջանքերով Ռեդոնդոն դարձավ Տեներիֆեի մարզասերների կուռքը, իսկ Բազիլեի շնորհիվ՝ Արգենտինայի նորածն հավաքականի առանցքային խաղացողներից մեկը:

Անցյալ տարվա հոկտեմբերին Սաուդյան Արաբիայի մայրաքաղաքում Ֆերնանդո Ռեդոնդոն ճանաչվեց ազգային միջմայրցամաքային գավաթի լավագույն խաղացող: Թուրինի «Յուվենտուս» թիմի մարզիչները մտադիր են հրավիրել Ռեդոնդոյին: Իսկ առջեւում ԱՄՆ-ում կայանալիք աշխարհի առաջնությունն է: ■

Նայջել Շորթի հակահարվածը

11-րդ պարտիայում կրած պարտությունից հետո շախմատի աշխարհի առաջնության հավակնորդների Շորթ-Թիման եզրափակիչ մրցամարտի 12-րդ պարտիայում Շորթն անմիջապես ռեւանշ վերցրեց: Հաշիվը դարձավ 7:5:

Թիման–Շորթ
7-րդ պարտիա
Իսպանական պարտիա

1. e4 e5 2. ձf3 ձc6 3. փb5 a6 4. փ:c6 dc 5. 0-0 Թd6 6. ձa3 փe6 7. Թe2 f6 8. նd1 g5 9. d4 g4 10. ձe1 0-0-0 11. փe3 h5 12. d5 cd 13. ed փf7 14. c4 Թd7 15. d6 Թc6 16. c5 ձh6 17. b4 Թa4 18. ձc4 նd7 19. ձa5 c6 20. ձd3 ձf5 21. a3 Աb8 22. ձb2 Թb5 23. Թe1 ձ:e3 24. fe փh6 25. Աh1 h4 26. a4 Թ:a5 27. ba g3 28. h3 փg5 29. ձd3 Աa8 30. նab1 նe8 31. նb6 փd5 32. e4, սեւերը հանձնվեցին: ■

Անաստասյանն առաջինն է

Միջազգային վարպետ Աշոտ Անաստասյանը Լեհաստանի Կասոլիցե քաղաքում ավարտված խոշոր միջազգային մրցաշարում միանձնյա նվաճեց առաջին մրցանակը:

Այժմ Անաստասյանը մեր յուրօրինակ առաջատար շախմատիստների Վահանյանի, Լպուտյանի, Մինասյանի եւ Պանչենկոյի նման պատրաստվում է աշխարհի առաջնության փնջային մրցաշարին: Հայաստանի եւ Վրաստանի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ անցկացվելիք այդ մրցափուլի ժամկետները եւ վայրը դեռեւս վերջնականապես հայտնի չեն: Հավանական է, որ մրցաշարը կընթանա մարտի առաջին կեսին: ՖԻԴԵ-ի փնջային փուլի ավարտման ժամկետ է նշանակվել մարտի վերջը:
Գ. Հ.

Բաժինը վարում է ՍՊԱՐՏԱԿ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԵՎԱՆՑԻՆԵՐԻ

Վերջին օրերին էներգամատակարարման ծայրաստիճան վատթարացումը խիստ բացասաբար է անդրադարձել նաեւ մայրաքաղաքի բուժսպասարկման հիմնարկների գործունեության վրա, որոնց մեծ մասն ամբողջովին կամ մասամբ զրկվել է էլեկտրասնուցումից:

Ստեղծված արտակարգ իրադրությունում բնակչության բուժսպասարկումը հնարավորին չափ լիարժեք բազմակողմանի կազմակերպելու նպատակով Երքաղխորհրդի գործկոմի առողջապահության վարչությունն առանձնացրել է fսանչորսժամյա էլեկտրասնուցում ունեցող առողջապահական օբյեկտները, ուր անհրաժեշտության դեպքում կարող են դիմել երեւանաբնակները: Ստորեւ ներկայացնում ենք այդ ցանկը.

թիվ 2 ծննդատուն՝ Աբովյան փ. 56, թիվ 4 ծննդատուն՝ Նորքի 3-րդ զանգված, Գյուրջյան փ. 6, «Մալաթիա» ծննդատուն՝ Դ. Վարուժանի փ. 28ա, Մոր եւ մանկան գիտահետազոտական կենտրոն՝ Սաւցոնի պող. 22, Հանրապետական ծննդատուն՝ Մարգարյան փ. 6, թիվ 1 մանկական հիվանդանոց՝ Ամառանոցային փ. 153, Հանրապետական մանկական հիվանդանոց՝ Մամիկոնյանց (Ծուռանովի) 30, թիվ 1 հիվանդանոց՝ Աբովյան փ. 58, թիվ 2 հիվանդանոց՝ Սպանդարյան փ. 54, թիվ 3 հիվանդանոց՝ Պիոներական փ. 40, «Մալաթիա» հիվանդանոց՝ Դ. Վարուժանի փ. 28ա, «Էրեբունի» հիվանդանոց՝ Խաղաղ Դոնի փ. 14, Շտապ օգնության հիվանդանոց՝ Նորքի 3-րդ զանգված, Գյուրջյան փ. 10, թիվ 2 բուժմասնաշենք՝ Շիրվանզադեի փ. 21, Հանրապետական հիվանդանոց՝ Մարգարյան փ. 6, Հանրապետական վիրաբուժական կենտրոն՝ Քանաքեռ, Կամոյի փ. 32ա, 4-րդ վարչության հիվանդանոց՝ Պարոնյան փ. 21, Հանրապետական սանէպիդկայան՝ Ավան, 9-րդ փ. 37, Ուռուցքաբանության գիտական կենտրոն՝ Քանաքեռ, 7-րդ փ. 76:

Հաշվի առնելով, որ մայրաքաղաքում գերբեռ դարձել է նաեւ հեռախոսակապը, ՆԳ Երեւանի քաղաքային վարչության հետ համատեղ կազմակերպվել է շտապ օգնության մեքենաների շուրջօրյա հերթապահություն հետեւյալ վայրերում.

Խորհրդային շրջան. Ավանի ունիվերսամի մոտ, Նորքի 7-րդ զանգված, բենզալցակայանի մոտ, Նորքի 1-ին զանգված, Գայի հուշարձանի մոտ:

Սպանդարյան շրջան. Հանրապետության հրապարակում, Սարյանի պուրակի մոտ:

Արաբկիրի շրջան. թիվ 5 հացի գործարանի մոտ, մետրոյի «Բարեկամություն» կայարանի մոտ:

Շահումյան շրջան. Հարավ-Արեւմտյան թաղամաս, «Հայաստան» կինոթատրոնի մոտ, 15-րդ թաղամաս, դիսպետչերական կայանի մոտ, Դավիթաշեն թաղամաս, կենտրոնական խանութի մոտ:

Էրեբունու շրջան. Սասունցի Դավթի արձանի մոտ, «Էրեբունի» շուկայի մոտ:

Շենգավիթի շրջան. Գարեգին Նժդեհի հրապարակում:

Չնայած առկա դժվարություններին, բնակչության ամենօրյա բուժսպասարկումը կատարվում է պոլիկլինիկաներում: Դրանք աշխատում են ժամը 9-ից 18-ը:

Ելնելով ստեղծված իրավիճակից, ամբուլատոր ընդունելությունն իրականացվում է կրճատ աշխատակազմով, իսկ հիմնական ուժերը կենտրոնացված են բուժօգնությունը տնային պայմաններում ապահովելու վրա:

Հոսպիտալային անցկացումների, իսկ այժմ արդեն երկժամյա էլեկտրասնուցման պատճառով ախտորոշիչ եւ պարակլինիկական հետազոտությունները հարկադրաբար կատարվում են միայն գրաֆիկով նախատեսված էլեկտրասնուցման ժամերին:

Երքաղխորհրդի գործկոմի լրատվության կենտրոն

Զգուշացեք թունավորումներից

«Նոյյան տապան»-ի թղթակցի հետ զրուցելիս Երեւանի «Շտապ օգնության» կայանի գլխավոր բժիշկ Սարգիս Աբրահամյանն անհրաժեշտ համարեց ընդգծել, որ Հայաստանի բոլոր բնակիչներին անհրաժեշտ է այս օրերին (հատկապես) զգուշանալ երկու տեսակի թունավորումներից՝ գազային եւ սննդային: Գազային թունավորում մեր ծանր օրերում լինում է մեկ պատճառով՝ շմոլ գազից: Այս գազը առաջանում է փայտի վառարաններում վատ այրման ժամանակ եւ չափազանց վտանգավոր է այն պատճառով, որ թունավորվողը չի զգում իր թունավորվելը, գազը չունի որեւէ հոտ, եւ թունավորման նշաններ չի առաջացնում: Տուժածին հնարավոր է փրկել միայն այն դեպքում, երբ թունավորումը մարդու մերձավորների կողմից նկատվել է մի քանի րոպեի ընթացքում, քանի որ 10 րոպե անց վրա է հասնում մահը: Պետք է հետեւել, որ վառարանները լավ վառվեն (չմխան), եւ չի կարելի քնել, երբ վառարանները վառվում են: Էլեկտրականություն չլինելու պատճառով շատ քաղաքացիներ պահածոյացված սննդամթերքն օգտագործում են առանց նախապես եռացնելու: Սարգիս Աբրահամյանը զգուշացրեց, որ այդպիսի սննդամթերքը պետք է անպայման 20-30 րոպե եռացնել, հակառակ դեպքում բոտուլիզմն անխուսափելի է: ■

Ա. Ռուցկոյ. «Ռուսաստանը կօգտվի վետոյի իր իրավունքից»

Մոսկվա

Ռուսաստանի փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյը ՌԻԱ-ի թղթակցի հետ հարցազրույցում պարզաբանեց իր տեսակետը վերջերս «Ազատություն» ռադիոկայանին տված իր հարցազրույցի վերաբերյալ, որտեղ նա հնարավոր համարեց ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում Ռուսաստանի վետոյի իրավունքի կիրառումը: «ԱՄՆ-ի կողմից համաշխարհային համագործակցության մեջ Ռուսաստանի դերն արհամարհելը չպետք է աչքաթող անել» գտնում է Ռուցկոյը: Նրա կարծիքով, ԱՄՆ-ի գործողությունները տագնապ են հարուցում աշխարհում, քանի որ մեծանում է այն տպավորությունը, որ Միացյալ Նահանգները երբեմն գիտակցաբար եւ համաչափ կարող է օգտագործել իր ուժային հնարավորությունները:

Փոխնախագահը նշեց, որ այն գործողությունները, որոնք ՄԱԿ-ի դրոշի ներքո կատարվեցին ԱՄՆ-ի կողմից Իրաքի դեմ, կարող են հեշտությամբ տարածվել նաեւ ողջ աշխարհում, մասնավորապես Հարավսլավիայում, ինչպես նաեւ նախկին Խ. Միության բոլոր կետերում: Երբ Միացյալ Նահանգները Ռուսաստանին համաշխարհային գերտերություն են համարում, նշում է Ալեքսանդր Ռուցկոյը, ապա ԱՄՆ-ի կողմից կիրառված ուժային գործողությունները համենայն դեպս պետք է համաձայնեցված լինեին ոչ թե այդ ռազմական գործողությունից երկու ժամ առաջ, այլ նորմալ քաղաքական ճանապարհով՝ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում եւ երկողմյա խորհրդակցություններում: ■

Լուրերի Հոսք

Վրաստանն ուզում է դուրս գալ Պարսից ծոց եւ արաբական աշխարհ

Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն իր ավանդական ռադիոելույթում նշել է, թե վերջերս Իրան կատարած իր այցելությունը չի սահմանափակվում երկու երկրների հարաբերություններով եւ Վրաստանի առջեւ մեծ հեռանկարներ է բացում: Դրանցից մեկը Պարսից ծոց դուրս գալն է, ինչը գործնականում նշանակում է արաբական աշխարհի հետ կապերի հաստատում: Շեւարդնաձեն նշեց նաեւ, որ դրականորեն է վերաբերվում ընդդիմության այս կամ այն ծայրահեղ գնահատականին. «Ընդդիմությունը պետք է ունենա իր կարծիքը, բայց նրա դիրքորոշումները միշտ պետք է լուրջ եւ հիմնավորված լինեն»:

Տաջիկստանում անհետ կորել է 5 հազար ավտոմեքենա

Տաջիկստանի քաղաքացիական պատերազմի ընթացքում անհետ կորել են ավելի քան 5 հազար ավտոմեքենաներ, տախտակներից անհետացել են ավտոդողեր, մարտկոցներ, այլ դեֆիցիտ պահեստամասեր: Միայն մայրաքաղաք Դուշանբեում ավտոշարասյուների պետերն աղմուկից օգտվելով անհաս քաղաքացիներին են վաճառել 120 «Վոլգա»-ներ, որի պատճառով քաղաքում տաքսիների խիստ պակաս է զգացվում: Ընդհանուր վնասը կազմել է 3,6 միլիարդ ռուբլի:

Ռուսաստանի բարձրաստիճան պաշտոնյաների դրույքներն աճում են

Հունվարի 28-ին Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի նիստում որոշում ընդունվեց 1992 թ. դեկտեմբերի 1-ից մինչեւ 72 հազար ռուբլի բարձրացնել հանրապետության նախագահի, խորհրդարանի նախագահի եւ Սահմանադրական դատարանի նախագահի դրույքները: Բարձրացվել են նաեւ փոխվարչապետի (65 հազար ռուբլի) եւ գլխավոր դատախազի (60 հազար ռուբլի) դրույքները:

Թռչող դույլեր գնացքների վրա

Երկու չբացահայտված թռչող օբյեկտներ Բայկալ-Ամուրյան երկաթգծի Իկաբյեկան-Սարասին հատվածում կանգնեցրել են բեռնատար շարժակազմը: «Ամուրսկայա պրավդա» թերթի թղթակցին տված հարցազրույցում առաջին լոկոմոտիվի մեքենավար Անատոլի Կոզլովը պատմել է. «Հանկարծ գնացքը սկսեց կորցնել արագությունը, չնայած բոլոր սարքերը նորմալ էին աշխատում: Խցիկից ես նկատեցի գլխիս վերեւում կախված երկու լուսավոր գնդեր, 20 մետր հեռավորության վրա: Դա շարունակվեց մի քանի րոպե: Հետո գնդերը ստացան դույլերի ձեւ եւ չքվեցին: Իսկ գնացքն ինքն իրեն սկսեց դանդաղ առաջ շարժվել: Նույն բանը կրկնվեց եւս երկու անգամ»: Ճանապարհի այդ հատվածում այդ օրը ՉԹՕ-ներ տեսել են բոլոր լոկոմոտիվային բրիգադները: Նրանց խոսքերով, գլխավերեւում գնդերի կախված պահին ուժերի հոսք են զգացել, իսկ հետո ուժեղ թուլություն եւ ցավ մարմնում: Իկաբյեկան եւ Սարասին կայարանների հերթապահները նույնպես տեսել են ՉԹՕ-ները: ■

Ազգությունն

Վերադարձ «մեծ քաղաքականություն»

Ազգային ժողովում միավորումը, որը փետրվարի 5-ին, ժ. 14-ին հանրահավաք է հրավիրում Անկախության հրապարակում, դիմել է նաեւ ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին, ԳԽ նախագահ Բաբկեն Արարքցյանին եւ վարչապետ Խոսրով Հարությունյանին, նույնպես մասնակցելու այդ հավաքին: Պետական բարձրաստիճան այս անձերին ուղղված գրության մեջ ԱԻՄ-ը հրավերը բացատրում է այսպես. «Հաշվի առնելով, որ հանրահավաքում բարձրացվելիք հարցերն իրենց էությամբ ուղղված են լինելու անձամբ Հայաստանի ներկայիս ղեկավարներին, մեզ նույնպես հրավիրում ենք մասնակցելու այդ հանրահավաքին եւ անմիջականորեն հանրությանը ներկայացնելու Հայաստանը ճգնաժամից դուրս բերելու ձեր ծրագրերը»:

Հիշեցնենք, որ անցյալ շաբաթ Գորիսից Երեւան՝ «մեծ քաղաքականություն» վերադարձով ԱԻՄ-ի նախագահ Պարույր Հայրիկյանը, որ դեռեւս անցյալ տարվա ամռանը ՀՀ նախագահի հրամանագրով նշանակվել էր Գորիսի եւ հարակից շրջանների պարետ եւ նախագահի խնդրանքով երկարաձգել պարետության ժամկետը, սակայն, իր ասելով, այլեւս չդիմանալով խառնակություններին, հրաժարվել էր «ապօրինի պարետությունից եւ ընդհանրապես պաշտպանության նախարարության համակարգում Վազգեն Մանուկյանի ներկայությունը սակ աշխատելուց, քանի դեռ անհայտ խատագույնս չեն պատժվել մարդկանց թալանողները, քաքքայիչ գործունեությամբ զբաղվող պաշտոնյաները, չեն ձերբակալվել եւ պատժվել բոլոր դասալիքները»: ■

Պրագա

Հավելի «թագադրումը» փետրվարի 2-ին

Չեխիայի առաջին նախագահ Վացլավ Հավելի պաշտոնի անցման արարողությունը կկայանա փետրվարի 2-ին, ժամը 14-ին: Երդման հանդիսավոր արարողությունը կկատարվի Պրագայի Վլադիսլավյան դահլիճում, որտեղ առաջներում թագադրվել են Չեխիայի թագավորները:

Չեխիայի նախագահի ամսական աշխատավարձը կլինի 85 հազար կրոն: Դրանից բացի, նրան կհատկացվի 90 հազար կրոն պետության ղեկավարի պաշտոնի հետ կապված ծախսերը հոգալու համար: Հունվարի 29-ին անկախության առթիվ Պրագայում տասն օրով ցուցահանդես կբացվի. Պրաժսկի Գրադի հին պալատում կցուցադրվեն պետության խորհրդանշաններ:

Դրանք են Սուրբ Վացլավի թագը պատրաստված 1345 թ., ինչպես նաեւ Սուրբ Վացլավի թուրը, ոսկե գավազանը եւ աշխարհագունդը: Առաջին անգամ սրանք օգտագործվել են 1346 թ. Հռոմի կայսրության Կարլ 4-րդ կայսեր թագադրման ժամանակ: 1918 թ. Չեխոսլովակյան Հանրապետության ստեղծման ժամանակ դրանք ստացան ազգային մշակութային արժեքի կարգավիճակ: Դրանք այժմ գտնվում են հատուկ պահեստում, յոթ կողպեքներով դռան ետեւում:

Պահեստը բացելու համար անհրաժեշտ է յոթի ներկայությունն էլ, որոնցից յուրաքանչյուրը մեկական բանալի ունի: ■

Զանազան

Շաքաքվա արամտությունը

Մի գյումրեցի շատ մռայլ վիճակում իր մոտ է կանչում ընկեր-բարեկամներին եւ խնդրում մեռնելուց հետո չթաղել, այլ անպայման վառել: «Ընչի՞», զարմացած վրա են բերում մերձավորները: «Գոնե էդ վախս քաշեմ», լինում է պատասխանը: ■

Թվեր, Փաստեր

Ինչ կարծիք ունեն մոսկվացիները այլազգիների մասին

Մի քանի տարի առաջ, հակահայկական արշավի թեժ ժամանակներում Մոսկվայում անցկացվել էր սոցիոլոգիական հարցում քաղաքում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ մոսկվացիների (ռուսների) վերաբերմունքը բացահայտելու նպատակով: Արդյունքները այն ժամանակ հրապարակվեցին միայն «ներքին օգտագործման» համար:

Օրերս «Մոսկովսկի կոմսոմոլեց» թերթը հրապարակել էր, այս անգամ արդեն լայն հասարակության համար, դեկտեմբերին անցկացված նույնտիպի հարցման արդյունքները, որոնք, անշուշտ հետաքրքրություն կներկայացնեն նաեւ մեզ համար:

Հարցման ենթարկվածների երկու երրորդը մասնագիտություն չունի, որ քաղաքը բազմազգ է: Դա վկայում է, որ ռուսներն առհասարակ հանդուրժող են այլազգիների նկատմամբ, մանավանդ նախկին Խ. Միության նախկին հանրապետություններում նկատվող ուժեղ հակառուսական տրամադրությունների ֆոնի վրա: Հասկանալի դեռ դժվար է ասել, թե ինչպես կվարվեին երեւանցիները, եթե քաղաքի կենտրոնական փողոցի խանութների մի զգալի մասը պատկաներ ռուսներին: Բայց սա ինչքիսայլոց:

«Դուք դրակա՞ն, թե բացասական վերաբերմունք ունեք հետեւյալ ազգության մարդկանց նկատմամբ» հարցին տրվել են հետեւյալ պատասխանները.

	չեզոք	դրական	բացասական
ուկրաինացիների	30	67	3
հրեաների	36	56	8
թաթարների	36	53	11
մոլդովացիների	46	47	7
լատիշների	46	47	7
հայերի	29	37	34
վրացիների	31	36	33
գնչուների	36	31	33
չեչենների	33	27	40
ադրբեջանցիների	28	26	46

Ինչպես տեսնում եք, մենք մեր «առաջատար» դիրքը զիջել ենք հարեւան ադրբեջանցիներին ու չեչեններին: Իսկ անհանգստանալին թերեւս հրեաների նկատմամբ բավականին դրական վերաբերմունքն է: Գուցե նրանց մեծ մասն արդեն լքե՞լ է Ռուսաստանը: Մեր հայերիս նկատմամբ վերաբերմունքը փոխվել է, բայց անցանկալիության տոկոսը շարունակում է մնալ բարձր: Բանն այն է, որ Հայաստանի ծանր պայմաններից շատերն են փախչում, եւ զգալի թվով հայեր հավաքվել են նաեւ Մոսկվայում: Ցավոք, դրանց մեջ քիչ չեն ամեն տեսակ արկածախնդիր, թափթփուկ մարդիկ, որոնք զբաղվում են խարդախությամբ, գողությամբ, խուլիգանությամբ: Պետք է միայն տեսնել, թե ինչ ամբարտավանությամբ են նրանք «հպարտանում» իրենց ազգային պատկանելությամբ: Մի քանի օր առաջ մոսկովյան թերթերից մեկը հաղորդեց, որ երեւանցի երկու անտեր հայ բռնաբարել են նույնքան անտեր մի ռուս աղջկա: Զարմանում եմ, մարդ ինչպես պետք է հիմար լինի, որ Ռուսաստանում զբաղվի կոպտագույն բռնաբարությամբ: Բա հա՞յ ենք:

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
մեր սեփ. թղթակից, Մոսկվա

«Հայկական լոբբի» Ռուսաստանո՞ւմ

«Նեզավիսիմայա գազետա»-ն դեկտեմբերյան համարներից մեկում «Նրանք են իրագործում Ռուսաստանի քաղաքականությունը» վերտառության ներքո հրապարակել էր երկրի քաղաքական ասպարեզի առավել ազդեցիկ դեմքերի ցուցակը (500 անուն): Դրանցից ութը հայազգի անձնավորություններ են, թեեւ նրանց մի մասի ազգային պատկանելությունը կարելի է պայմանական համարել: Ինչեւէ, ահա այդ մարդկանց անունները.

Աբել Աղանբեգյան, Եվգենի Համբարձումով, Ելենա Բոններ, Թելման Գդլյան, Վիկտոր Դանիլով-Դանիելյան, Գարի Կասպարով, Գենադի Մելիքյան, Գեորգի Շահնազարով: ■

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՅՈՒԼԵՍ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
Apple® Macintosh®
համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի
Azg armenian daily
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Թերթի ձեւավորման եւ տառատեսակների հեղինակ ՊԱՎԵԼ ՂԱԼԼԱՔՅԱՆ

ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան 23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Պատվ. 69149. Տպաքանակ 20 000. Պատվեր 1438 Ստորագրված է տպագրության 29.1.1993

digitised by A.R.A.R.@